

A
NAGYKANIZSAI
IPARTESTÜLET
ÖTVEN ESZTENDEJE

ROVID
VISSZAPILLANTÁS
A NAGYKANIZSAI IPARTESTÜLET
ÖTVENÉVES
HATÁRKOVÉNÉL

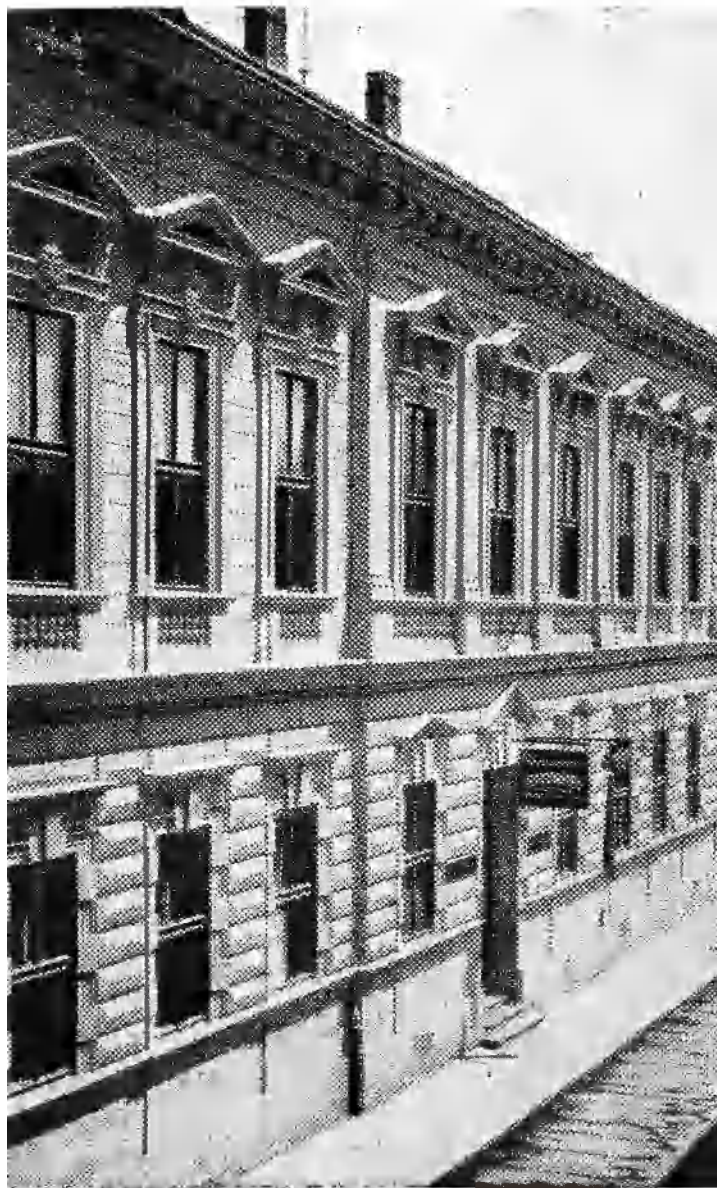
A JUBILEUM ALKALMÁRA OSSZEÁLLÍTOTTA :

BENEDEK REZSŐ

1936.

TESTVÉRI SZERETETTEL A MAGYAR IPAROS-
SÁGNAK – A NAGYKANIZSAI IPAROSSÁG.

A nagykanizsai Ipartestület székháza.

Bevezetésül.

... Ötven esztendő! ...

Egy olyan viszontagságokkal és szenvedésekkel teli nemzet életében, mint a magyar nemzet, ötven esztendő nagy idő! Hát egy olyan testület életében, mint a nagykanizsai lpartestület, amely a küzdelmek központjában, a harcok leghevesebb frontján állott. Amely, mint a magyar test szívének egyik főártériája: a legszorosabban átélte, átérezte mindazt, ami édesanyját – Hungária asszonyt – érte, másrészt mindazon gazdasági megrázkódtatásokon, vérveszteségen, megpróbáltatásokon keresztülment, ami városát, vidékét, gazdasági terepét érte, sújtotta. A nagykanizsai lpartestület annyira belekapcsolódott Nagykanizsa életébe, annyira összeforrott a város társadalmának minden rétegével, oly bensőséges kapcsolatban volt mindennel, ami a város életével összefüggött, oly irányító és az egész város fejlődésére, kialakulására, kiépítésére, boldogulására domináns szerepet töltött be, hogy a nagykanizsai lpartestület fennállásának ötvenesztendő jubileuma nemcsak a nagykanizsai lpartestület pirosbetűs ünnepe, de ünnepe egész Nagykanizsának, minden rendű és rangú polgárának, ünnepe egész Zalavármegyének, melynek tiszteletreméltó szereplésében és hazafias tevékenységében, előbbrejutásában mindenkor erőteljesen részt vett. Ünnepe egész Dunántúlnak. De egyben fájdalmas visszaemlékezés mindama testvéreire, akiket a trianoni palotában elhangzott vészbírói

ítélet lemetélt a magyar testről, hogy életlehetőségeiben megfojtsa, hogy politikai, diplomáciai és földrajzi trianonja után a gazdasági és kereskedelmi Trianon vesztőhelyére juttassa.

A nagykanizsai Ipartestület ötvenesztendő jubiláris ünnepe nem egy egyszerű alapítási évforduló, egy jubiláris megemlékezés, egy rövid visszapillantás, egy szimpla mérlegkészítés az örökkévalóság tengerébe lefolyt ötvenesztendő munkájának. A nagykanizsai Ipartestület jubileuma több ennél. Egy darab magyar történet, amit a magyar krónikás nem hagyhat ki, ha majd megírja részletesen Zrinyi Miklós városának történetét, hiszen az utókor talán éppen az Ipartestület életéből, a nagykanizsai iparosság küzdelmeiből és munkájából fogja az akkori idők valódi szignatúráját megállapítani.

Azért, amikor a nagykanizsai Ipartestület érdemes elnökségének felkérésére összeállítani igyekeztem a nagykanizsai Ipartestület ötvenéves múltjának rövid, tömör összefoglalását, ezt abban a törekvésben és azzal a szándékkal teszem, hogy miniatűr-képben is az élet valódi színeiben tükröztessem vissza a derék nagykanizsai iparosság tevékenységét, szerepét, úgy, ahogy méltó ehhez a testülethez, amely büszkesége Zrinyi Miklós városának, amelynek minden fűszála, minden köve, minden porszeme apáinak dicsőségéről, a múlt aranykoráról, az iparostársadalom nagy szerepéről, jólétéről és boldogulásáról beszél.

A nagykanizsai iparosság áldozatos hazafisága, ernyedetlen szorgalma, hűséges magyarsága, dolgos munkabírása, üzleti szelleme, intelligenciája, erényei, tulajdonságai arra predesztinálják, hogy vezetőréteg legyen.

Ott látjuk a nagykanizsai iparosságot nemcsak a hazafias mozgalmakban, a kulturális, magasabbrendűségre való törekvésben, a szakmai kiválóságban — amely messze a határon túl becsült nevet biztosít számára, — hanem az ipari tisztesség és üzleti becsület márkájaként a köztudatban szerepel.

Ebből a hatalmas iparos-családból kerülnek ki a nagykanizsai városbírák, a magisztrátus tagjai, iparosmester volt az első nagykanizsai polgármester — Halvax is. Az iparosság rakta le szép alapját a város fejlődésének, jólétének, társadalmi és vallásfelekezeti békéjének, mely időszak mindenkor mint Nagykanizsa aranykora fog szerepelni az utókor számára.

Ez az iparosság megérdemli, hogy tisztelet, becsülés és elismerés legyen osztályrésze, hogy a jelen időkben is elfoglalhassa azt a szerepet a város életében, amelyre multja, kvalitása, fajsúlya predestinálja.

Amikor tehát ötvenesztendő távlatából visszatekintünk a nagykanizsai Ipartestület félszázados munkájára, a kemény munka, a becsületes törekvés és a polgári erény ékköveivel kirakott útjára, hisszük, hogy ez az út elfogja vezetni fennállásának százesztendős évfordulójához.

Sajnos, ez a becsületes, dolgozó és nemzetépítő-munkát teljesítő iparostársadalom a lefolyt évtizedek alatt nem tudta megszerezni a maga számára azt a megértést, munkájának ama megbecsülését és értékelését, amit joggal elvárhatott és megérdemelt volna. Az utóbbi évtizedek kormányai és felelős tényezői sohasem foglalkoztak a magyar iparosproblémákkal azzal a komolysággal és alapossággal, amit a magyar kézműves és kisiparos társadalom meg-

érdemelt volna. Kossuth Ferenc a nagy ipari és kereskedelmi miniszter is csak a nagyiparnak, nagyvállalkozásoknak a minisztere volt, a nagytelepek istápolója és támogatója, mert amit a kisipar gépi segítyezésben kapott, abban nem volt köszönet. A magyar iparosság helyzete annyira rosszabbodott, hogy a kézművest és iparost elnyelte a gyár molochja, a nagy telepek robot-üzeme, proletár lett a tisztas mesterből és ennek kihatása csakhamar érezhetővé vált a magyar gazdasági élet számos megnyilvánulásában.

Kormányok jöttek, kormányok mentek: de a magyar iparosságnak csak vállveregetésben volt része. Elismerték, hogy segíteni kell a kisiparosságon, hogy hóna alá kell nyúlai, de komolyan segíteni, egyik sem segített.

A Gömbös-kormánynak kellett jönnie, aki az összes eddigi kormányok mulasztásait pótolva, végre a komoly iparossegítés, a cselekvés terére lépett. A Gömbös-kormánynak köszönhetjük a Közszállítási Szabályrendeletet, amely a kézművest és kisiparost az elsősorba állította a közszállításoknál, a közmunkáknál. Gömbös kormányának köszönhetjük a külön ipari minisztériumot, az új ipari novellát, amely teljesen új alapokra fekteti az iparoskérdés-komplexumot és annak legtöbb kérdését igyekszik a legnagyobb jóindulattal és készséggel a lehetőséghez képest megoldani, dülőre vinni. Egyetlen kormánytól nem láttunk még eddig ekkora készséget, előzékenységet és megértést az iparoskérdésekkel szemben, mint a Gömbös-kormánynál. És az első ipari miniszternél: Bornemissza Gézánál.

Fogadják a magyar iparosság őszinte háláját és elismerését!

A nagykanizsai Ipartestület ötvenesztendős határkövénél, Istenben bízva, friss törekvésekkel, acélos akarással, nagy tervekkel és célkitűzésekkel, hatalmas programmal, nekilendüléssel állunk az elkövetkezendő újabb ötvenesztendő kiinduló mesgyéjén.

Lelki szemeink előtt látjuk ismét a régi, fényes, független Nagymagyarországot ez éptestű ragyogó Zalavármegyét, a régi ipari és kereskedelmi forgalmat, hatalmas piacával, Perlakon át, Csáktornyan át Zágrábig, Fiuméig, ahol magyar trikólórt lenget a csendes szél és a magyar nemzeti Himnusz akkordjai ütik meg fülünket, magyar impérium alatt és arra készítnek, hogy összetett kézzel, imádságos lelkülettel Tedeumot rebegjünk a magyarok Urához.

Amikor a nyers erőszak és szuronyerdő nem választja el többé a magyar testvért a magyar testvértől, amikor ismét 63 vármegye rózsafüzére képezi Hungária asszony, ami édesanyánk országát és hálás allelujával ünnepli a magyar nép a trianoni puszta után elkövetkezett Szent Igéret földjét . . .

Benedek Rezső.

Nagykanizsa múltjából.

Nagykanizsa már az Arpádok korában szerepel. Az akkori oklevelekben több ízben találkoztunk Nagykanizsa város nevével. Vára, amely a Délvidék legerősebb vára volt, hosszú ostrom után 1600. október 20-án megadta magát a töröknek és a hódoltság egész ideje alatt török birtok volt, míg végül 1690. április 30-án a Batthiányi Ádám és Zichy István vezérlete alatt álló hadsereg vissza nem foglalta. A török hódoltság után Nagykanizsa ipar-kereskedelme rohamosan fejlődött. Földrajzi fekvésénél fogva predesztinálva lévén arra, hogy a nyugati államok közötti összeköttetésnek gócpontja legyen. A Délvidék, nevezetesen Horvát-Szlavónország jelentékeny része, Nagykanizsán át bonyolította le iparát, kereskedelmét, így érthető, ha iparának fejlődése nagy lendületet nyert.

Nagykanizsán a tizenhetedik század végén — a félhold kiűzése után, találunk már élénk ipari életet. Egyre-másra telepednek le a kézművesek, kispárosok, akik jobbára az élelmezési, építkezési és hadifelszerelési cikkek előállítói. Csakhamar Nagykanizsa város lakosságának túlnyomó többségét képezték és övéké volt az egész város életében a domináns szerep.

Ahogy a régi írásokból meglehetősen állapítani, 1690-ben Kiszt Vilmos nevű mészárosot jegyezték fel legelőször iparosnak. Nagykanizsa állandó összeköttetésben lévén a nyugati városokkal, a céhrendszert is elég korán magáévá tette.

Az első céh Nagykanizsán a takácsok céhe

volt, amely már 1772-ben fennállott, amint azt a régi foliánsok bizonyítják. A takácsok céhe nemcsak Nagykanizsa városára, hanem számos környékbeli községre is kiterjedt. A takácsok utolsó céhmestere Béri János volt.

A tizenhetedik század végén már könyvkötő is telepedett le Nagykanizsán, névszerint Hlovai János. A különböző szakok iparosait találjuk akkor már Nagykanizsán. Így, ahogy a városi tanács jegyzőkönyveiből, stb. meg lehet állapítani, a pecsétmetsző, tobákostól, egészen a puskaművesig minden iparág képviselve volt.

Sajnos, a nagykanizsai céhek életéről kevés feljegyezni valónk maradt meg, ugyanis egy óriási tűzvész alkalmával teljesen elpusztult a város nagy-része és vele a városháza is a vész martaléka lett. A városi levéltár nagy részét megmentették ugyan, de viszont ennek egy jelentékeny részét később átvitték Kőrmendre, a hercegi levéltárba. Három nagykanizsai céhnek a leveles ládáját a városi múzeumban (a piarista atyák rendházában) őrzik. A csizmadia céh alapszabályai még ma is megvannak.

A nagykanizsai céhek igen szigorú rendet tartottak. Tagjaiknak nem csak szakmai, ipari: de vallási, erkölcsi és családi életében is. Így p. o. törvénytelen gyermek nem lehetett a céh tagja. Az istentiszteleten pontosan meg kellett jelennie mesternek, legénynek egyaránt és szombaton délután 6 órakor szigorú munkaszünet állt be, melynek betartását a dékán pontosan ellenőrizte.

A kontárüldözés sem mai keletű. Már ott találjuk a céheknél. A nagykanizsai céhek nagyon sokat küzdöttek a „kontárok“ ellen, akiket azután vagy belekényszerítettek a céhbe (legális iparűzés)

vagy pedig elvették tőlük ipari szerszámaikat (radikális módszer). Aki nem volt a céh tagja, még legényt sem fogadhatott fel. Nem kapott legényt. Régi városi feljegyzések szerint az iparosok már akkor védekeztek az illegitim árúsok és konkurensek ellen. Így fel van jegyezve, hogy a nagykanizsai sütők panasszal fordultak a város magisztrátusához, hogy asszonyok süteményeket készítenek és azokat az utcán árúsítják. A városi tanács meg is tette a kellő intézkedéseket és megvédte a legális ipart. A lendületben a fiatalság közül mind többen és többen keresték fel az ipari pályákat, melyeknek akkor még tényleg meg volt az „aranyalapja“ (goldener Boden) úgy, hogy végül az egyes szakmákban kénytelenek voltak megállapítani a mesterek számát (zárt arányszám!) és így korlátozták (iparosvédelemben) az egyes szakmák mestereinek a számát.

Történt, hogy jelentkezőknek a városi magisztrátus nem adta meg a lakhatási engedélyt, a kérdéses ipart üzők túlsokasága miatt. Hogy az egyes céhek pezsgő életet éltek Nagykanizsán, megállapítható a takács-céh ládájában őrzött utasításából, mely a „Kanizsai Mester Emberek Rend Társa Die 31 Decembris 1775.“ cím alatt a karácsonyi, husvét, úrnap, ünnepeken az egyes céhek kötelező részvételét az istentiszteleteken és az azokon való szereplését szabályozza.

Hogy az adakozás terén is kivették részüket a céhek, igazolja a városi tanács 1794. évi jegyzőkönyvének 136-ik lapja, amely a francia háborúk költségeinek fedezésére adakozók névsorában tünteti fel az adakozó céheket, („Felséges Koronás Fejedelmünk Hadi Serege fölsegélyezésére, amely a Frantzia Nemzet mind a vallásnak, mind a Közön-

séges Országbeli békességnek legveszedelmesebb ellensége ellen hadakozik“) nevezetesen a Szűcs céh 10 F, a pintér céh 6, ács-kőműves 10, takács 15, (ők adták a legtöbbet) csizmadia 10, gombkötő 5, kovács 12, apró szabó 8, szűrszabó 8, fazekas 5, német szabó 9, magyar szabó 5, lakatos és tislér 10, mészáros 9, német varga céh 7 forintot adományoztak.

A nagykanizsai csizmadia céh alapszabályait, melyet 1669. június 30-án a zalaegerszegi csizmadiaiktól vettek át, ma is a nagykanizsai Ipartestület lábbelikészítő (bőripari) szakosztályának birtokában van. Az alapszabály 24 szakaszból áll és eredeti példánya a pozsonyi csizmadiáknak készült 1602-ben, mely alapszabályokat azután 1628-ban a körmendi csizmadia-céh vette át, tőle kapta 1678-ban március 30-án a zalaegerszegi csizmadia-céh.

Igen érdekesek az alapszabályok befejező sorai:

„Szala-Egerszeghi Tisztei és ugyanazon Városának Tanácsai úgy mint Gyenessy Gergel Fő-Hadnagy és ugyanazon Városnak Tanácsa: Sárkány Gábor, Vass János, Balog Mihály, Bors Gergel, Tóth Péter, Szabó Ferenc, Boronyay János, Borbély Mátyás, Gál János, Vránovis János, András Deák: Adassék tudtára mindenkinek, az kikk illik etc.“.

A záradék:

„Hasonlóképpen mi a főből meghitt és megnevezett Titsztségbeli jámbor csizmazia mestereknek az Kanizsa Szabad Várossán lakosoknak, mind pedig ugyanezen Kanizsa Szabad Városa meghirt helbül kihozott articulust adták ki mi előttünk itt Városunkbéli Csizmazia céh pöcséttyeket reá téve. Actum Egerszegh die 30 Juny. Anno 1699. P. S. Az Egerszegi Csizmaziáktól ne legyen Szabad vásárpénzt

több venije, két garasnál, mivel az articulus kiadásának így lévén az alkuia.“

Az alapszabály felemlíti azon céh előljárók nevét is, kik Nagykanizsa nevében az alapszabályok megszerzése körül eljártak és pedig „Pintér Csizmazia Márton Céh Mester, Krainay Csizmazia Miklós Attya Mester, Jámbor Csizmazia Mátyás bejáró Mester, Horváth Csizmazia János szolgáló Mester.“

Feljegyzésre tart igényt a céh esküformája:

– Én N. N. Esküszöm az élő Istenre, Boldogságos Szűz Máriára és Istennek minden szenteire, hogy ezen becsületes czéhvel akarok együtt élni és halni és hogy ezen becsületes czéhnek valamely kárát vagy gyalázatát hallanám, az látást látással, az hallást hallással bemondom, ugy hasonlóképen előjáróimmal tisztelt adok és ezen becsületes czéhnek rendszabályaihoz magamat tartom. Isten engem ugy segéllen és Istennek Minden Szentei“.

1829. év kezdetén alakult meg Nagykanizsán az első megyei kalapos céh, 1833-ban Kiskanizsán a kapás-céh, (később földműves-céh). Az asztalosok, lakatosok, szücsök és szíjjártók céhe kezdetben közös céht alkottak, de mikor mind több és több lett az egyes szakmákban a mesteremberek száma, a városi tanács megengedte, hogy az asztalosok és lakatosok külön céhet alapíthatnak. A nagykanizsai építőiparosok csak 1840-ben alakultak önálló céhhé. A festőmesteremberek a kalapos céh, az esztergályosok a bognárokkal alakították meg közös céhüket.

Az ipari munkásság szakszervezeteinek őse az 1841-ben alakult építőlegények céhe volt.

Ám a céhrendszert a fejlődés és a haladás irama mégis csak a tavalyi naptárak közé sorozta. Az iparosság mint a fogyasztók érdekei mind ke-

vésbé türték a céhek privilégiumos sorompóit. — A céhek — érthetően! védték autonómiájukat a haladás fáklyájának világosságával szemben. II. József császár törölte el először a céhrendszert, de elhalálózása után Lipót császár ismét visszaállította. Azonban végül is 1872. évi VIII. t. c. kimondta a céhekre a halálos ítéletet és az első ipartörvénnyel végleg megszűntek Magyarországon az iparos-céhek, melyeknek helyét a szabad-ipar foglalta el.

A városi tanács 1874-ben a céhvagyonok felszámolására és az 1872. évi VIII. t. c. értelemben való ipartársulatok megalakítására bizottságot küldött ki.

Nálunk a közönség gyorsan napirendre tért a céhrendszer megszűnte felett, csak akkor kezdett némileg ráeszmélni, hogy mi is történt voltaképen, amikor a jelenségek azt mutatták, hogy az 1872. évi VIII. t. c. nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket, az iparosság helyzete kétségkívül rosszabbodott. — Mindenki szabadon üzhette iparát, a szabadság csakhamar szabadosságá lőn és a tőke maga alá gyürte a kézművest. A bevált céhek helyett

Ipartársulatok

keletkeztek, így Nagykanizsán 1876. évi február havában Kápli Antal a mesteremberek ügyével komolyan törődő és érdekeket védő iparosokat hívott össze, mely értekezleten vázolta a helyzetet és egy Ipartársulat megalakítását indítványozta. Kápli indítványa nagy visszhangra talált, felhívására csakhamar megalkult az első Nagykanizsai Ipartársulat 150 taglétszámmal.

Az alapszabályok jóváhagyása után Hencz Antal közbecsült építőmester elnöksége alatt a társulat

újjáalakult és 1878 augusztus 20-án Szent István ünne-
pén nagy ünnepi keretek között

felszentelte zászlaját.

E társulat alapításának első percétől kezdve a szabad ipar ellen küzdött, amely csakhamar országos mozgalommá vált és hatása alatt a következő évben az országos iparegyesület országos gyűlést hívott össze Budapestre, a szabad iparról szóló törvény módosítása érdekében.

Ennek előtte, 1880. évi június 6-án a nagykanizsai Ipartársulat jegyzője Földy Ferenc egy magaszerveztette emlékiratot olvasott fel, amelyben hűen vázolta az iparosság és vele szemben a kereskedelem helyzetét. Ezt az emlékiratot megküldték az országos iparegyesület elnökségének és a magyar képviselőháznak. A mozgalom elől a kormány sem tudott többé kitérni és 1888. évi február 21-én az országos egyesület központi bizottsága kérdéssel fordult a nagykanizsai választmányhoz, hogy az ipar gyakorlására, az Ipartestület megalakítására és hasonló fontos kérdésekre a nagykanizsai Ipartársulat véleményét kérje. A nagykanizsai iparosmesterek tehát már akkor tanujelét adhatták az ipari és üzleti életben való érettségüknek, ami a nagykanizsai iparosságot napjainkig annyira jellemzi és vezetői szerepre predesztinálja.

A nagykanizsai Ipartársulat véleményét és állásfoglalását az újabb Ipartörvény hozatalánál figyelembe is vették.

Az országos iparosgyűlésen a nagykanizsaiakat Földy Ferenc testületi jegyző képviselte. Ott kimondták, hogy országos küldöttség sürgesse a törvény módosítását. Ebben a küldöttségben részt vett Mil-

tényi Sándor, Földy Ferenc, Sallér Lajos. Rövidesen a kormány ankétot hívott össze, amelyen megállapították a tervbe vett új ipartörvény részleteit,

De még mielőtt a törvény megjelent volna, 1884. évi július 13-án a nagykanizsai ipartársulat kimondotta a kötelező Ipartestület megszervezését.

Megszületett az Ipartestület.

Az ipartársulat egy jelentékeny része azonban ellenezte a reformot, úgy, hogy egy bizottság aláírásokat gyűjtött a kötelező Ipartestület felállítása mellett. 400 iparos közül 285 aláírta ezt az ívet. A városi tanács azután 1885 február 7-én általános iparosgyűlést hívott össze, amelyen erős vita után — szótöbbséggel — megalakították az Ipartestületet.

Ideiglenes elnök lett Dancs Kálmán, aki június 22-én az alapszabályokat beterjesztette Nagykanizsa város tanácsához.

Hogy az új testület rendes szervezeti életet élhessen, az új Ipartestület hivatalos helyiség után nézett, sikerült is a Polgári Egylettel szerződést kötnie és tőle a deáktéri testületi házat évi 1180 forint és az adó és a közterhek viselése ellenében bérbe venni.

1885. évi decemberi előljárósági ülésen Dancs elnök bemutatta a kereskedelmi miniszter által jóváhagyott alapszabályokat.

A szabályszerűen (1884. XVII. t. c. 122. §) megalakult Ipartestület első teendője volt vezetőséget választani. Elnök lett Hencz Antal, alelnökök Dancs Kálmán és Topolits József, míg előljárósági tagok Benczik József, Gärtner Vilmos, Bódis János, Bognár István, Engel Adolf, Grebencz Henrik, Jelinek József, Knausz Ferenc, Keller Ignác, Kocsis Ferenc, Miltenberger Ignác, Muraközy Lajos, Lirheim Lajos, Perkó

Péter, Schável János, Stepanek Albert, Szabó József, Takács József, Tóth József, Wéber Mihály és Zampa Antal.

Az előljáróság december 6-án tartotta meg alakuló ülését, melyen Miltényi Sándort választották meg pénztárnokká, Sallér Lajost ellenőrré. Oroszváry Gyula testületi ügyész lett.

A vezetőségnek az új rendszerrel elégedetlenséggel erős harcot kellett folytatnia, de végül is sok sikertelen kísérletezés után elcsendesedtek, bele-törődvén az új helyzetbe.

Ez volt a nagykanizsai Ipartestület születése.

A küzdelmek esztendeje.

1886. január 10-én megtartott ipartestületi közgyűlésen részt vett a város főjegyzője Lengyel Lajos is, mint iparbiztos. Ezen a közgyűlésen olvastották be az ipartársulat vagyonát az Ipartestületbe, hogy a kötelező beiratási díjak fizetésétől felszabadítsa tagjait. Egyhangú határozattal mondotta ki a közgyűlés a most már véglegesen megalakult Ipartestület. Így lépett a nagykanizsai Ipartestület 1886. évi január 16-án történeti útjára, amikor hivatalos működését megkezdette.

Hencz Antal azonban csak rövid ideig viselte elnöki tisztét, máshová költözködött Nagykanizsáról, a testület elégedetlen tagjai ekkor újból kísérleteztek egy kis belső palotaforradalommal az ifjú alakulás ellen, de támadásuk kudarcba fulladt.

1887. évi január 23-án megtartott közgyűlésen Miltényi Sándor 213 szavazattal került ki győztesen az elnökválasztásból. Miltényi igyekezett békés állapotokat teremteni. Sok iparos szeretettel végezte teendőit, de a turbulens elemek nem kis mértékben

akadályozták nemes törekvéseiben. Három évi munkássága után lemondott tisztéről.

1890. január 27-i közgyűlésen Muraközy Lajos lett az elnök, akit erélyes kéz jellemez. A tagdíj-járandóságokat kérlelhetetlenül behajtotta. Működése alatt a testület vagyoni állapota is szépen gyarapodott. Két évig tevékenykedett. Ekkor közel 400 iparost, 700 segédet, 308 tanoncot tartottak nyilván. Szép könyvtára is van az egyesületnek. Télen Herczeg Sándor nagykanizsai iparos Brüsszelben és Jamaicában sajátkészítésű élesztőt és ecetet állított ki.

1891. január 25-én Takács József lett az elnök, akinek törekvő igyekezete után az Ipartestület fejlesztésére, 1893. január 30-án Takács lemondása után Samu József neves rézműves mester került az elnöki székbe. Samu elnöksége alatt az iparosság mindjobban erősödött, fejlődött. Samu kitartó törekvéssel tevékenykedett az Ipartestület előbbrevítele érdekében.

1895. augusztus 10-én Knausz Ferenc került az elnöki székbe, aki mintegy másfél évig dolgozott példás ügyszeretettel, míg súlyos betegség után egy jobb hazába költözött.

A magyarság átka, a visszavonás, sajnos hosszú időn át kikezdte az iparosság sorait, amely bénítólag hatott célkítűzéseire, fejlődésére, törekvései elérésére. Az iparosság azon része, amely felismerte az egyenetlenkedés veszélyét, mindent elkövetett a vár béke helyreállítására, ami végül 1897. február 7-én sikerült is. Akkor a választásból egyhangulag Dancs Kálmán került ki mint elnök. Az új elnök az egyetértés és béke jegyében kezdte meg működését, amely széles körben megértésre talált. Csakhamar észre is lehetett venni a testület belső életében az

örvendetes változást, úgy, hogy az 1900. évi február 4-i közgyűlésen az elnökség eredményes munkáról tudott beszámolni. Akkor terjesztették be az Ipartestületi Betegsegélyző Pénztár alapszabályait. Szalay Lajos ügyvédet testületi ügyésszé választják. Oroszváry Gyula, 14 évig volt ügyésze a testületnek, aki összeforrt az iparosság érdekeinek védelmében az iparos táborral. Sallér Lajos alelnök indítványára elhatározták az alapszabályok teljes átdolgozását. Dancs elnök lemondott tisztéről és 1900. május 10-én Varga János került ki győztesen az elnökválasztásból. Az ő elnöksége alatt vették meg a Deák-téri székházat 14.000 koronáért, amit a közgyűlés jóváhagyott. Mindjobban nekilendült a testületi élet és az új székházból csakhamar meleg iparos-otthon lesz. Ugyanezen év augusztus 15-én szenteli fel szép zászlaját a testület ünnepi keretek között. A zászlóanyai tisztséget dr. Benczik Ferencné, a védnökséget pedig Vécsey Zsigmond polgármester töltötte be. Az ünnep nemcsak az Ipartestület ünnepe, de az egész város ünnepe volt.

1902. február 9-én Varga János elnök lemondott. Helyébe elnöknek Geiszl Viktor került 138 szavazattal. Az ő nevéhez fűződik az „iparos-szálló” létesítése. 1903-ban a testület tagjainak igaz öröme megkezdte működését a testületi betegsegélyző pénztár. Oszkor már a módosított alapszabályok lépnek életbe.

1904-ben a nagykanizsai ipartestület Tóth Lajos indítványára egy országos iparoskongresszus összehívását tette lehetővé Budapesten. A nagykanizsai iparosság ismét megmutatta, hogy vezetős szerepre hivatott. A kongresszusi tanácskozás Halva x Frigyes és Geiszl Viktor elnöklete alatt folyt le, rajtuk kívül

mintegy tíz nagykanizsai iparos vett részt a kongresszuson. A Nagykanizsáról elindult mozgalom eredménye: hogy egy kétszáz tagból álló országos monstre-küldöttség jelenik meg a kereskedelmi miniszter előtt, hogy az 1884-ik évi ipartörvény módosítását szorgalmazza.

1904-ben az ipartestületi taglétszám 534 mestert, 1100 segédet és 55 tanoncot tüntet fel. Az év alatt 50 új iparosjogosítványt adtak ki.

1905-ben Pécsen Országos Cipészipari Kongresszus és Kiállítás volt, amelyen Keller Mátyás cipésmester egyedül vett részt. Elsőrendű munkájával aranyérmét nyert, büszkeségére a nagykanizsai iparnak.

1907-ben március 7-én újból Dancs Kálmán lett az elnök. Dancs három évig viselte tisztét. — Juliusban megalakult Fatér Mihály elnöklete alatt az Építőipari Szövetség.

A hatalmas külföldi versennyel szemben a neki-lendült magyar ipar megtorpant ezekben az időkben és a Nagykanizsán összpontosult forgalom a helyi-érdekű vasutak révén csakhamar máshová terelődik, melynek természetszerű folyamánya volt — a fogyasztópiac összezsugorodása. Nagykanizsa — mint ipari gócpont veszített jelentőségéből, a szabad ipar első évtizedében. Az olcsó munkaerővel rendelkező és világpiaci forgalmi viszonyokkal bíró Nagykanizsa az eddigi kézműipari gócpontból — 15 gyárával és ipartelepével — gyáripari centrummá lőn.

Dancs Kálmán félrevonulván az elnökségtől, 1910. március 6-án tartott közgyűlés Samu József rézművest választotta meg egy nagyon aktív iparostábor. Ettől az időtől kezdődik az ipartestület erőteljes erkölcsi és anyagi fejlődése. Az a tábor,

amely Samu Józsefet választotta meg elnökévé, csupa fiatal, értelmes és mozgékony emberekből állott, akik az ipartestületi életet teljesen új alapokra igyekeztek helyezni és törvényadta lehetőségek hézagait pótolni.

Samu József elnök leghűségesebb munkatársa volt az akkori iparhatósági biztos Halvax Frigyes kalaposmester, volt városi tanácsos, aki az iparosság boldogulásáért, minden téren való előrejutásáért soha el nem muló érdemeket szerzett.

Samu József elnöksége alatt megindult a nagy fejlődés. Kezdenek törődni az iparosság sorsával. A fiatal tábor nagy lendülettel áll munkába, mindent egyszerre szeretne megvalósítani, de a lehiggadt öregek is sorompóba állanak — hogy az iram az észszerűséghez és lehetőségekhez igazodjék.

1910. április 7-én megtartott előljárósági ülésen dr. Sebestyén Lajos érdemes testületi ügyész lemondása folytán dr. bogáti Hajdu Gyula nagykanizsai ügyvédet választják meg a testület ügyészévé. — Dr. Hajdu Gyula teljesen ingyen végzi az ügyészi teendőket nagy iparos-szeretettel, ügybuzgósággal és tevékeny munkásságával maradandó emléket állított magának az iparosság szívében. Hajdu Gyula több mint 25 év óta ügyésze a testületnek.

1911. május 11-én a kereskedelmi miniszter a zalavármegyei kir. iparfelügyelőséget Nagykanizsára helyezte.

1911-ben érte meg a testület fennállásának 25-ik évfordulóját, amit szeptember 17-én impozáns keretek között ünnepelt meg a nagykanizsai iparostábor, az összes hatóságok, testületek, egyesületek és a szomszéd társtestületek részvételével. Az ünnepély a városháza dísztermében folyt le. Ünnepi szó-

nok volt dr. bogáti Hajdu Gyula ügyvéd. Az ünnepély emlékére 200 koronát osztottak ki az elaggott és szegény, munkaképtelen iparosok között. A jubileumról kiadott meleg hangú beszámoló melegen emlékezik meg Lengyel Lajos, Csemics Károly, Varga János, Csóka Ferdinánd, Halvax Frigyes iparbiztosokról és Oroszvály Gyula, Szalay Lajos, Bereczky Viktor, Sebestyén Lajos és dr. Hajdu Gyula testületi ügyészekről, akiknek érdemes működését a nagykanizsai iparosság érdekében ezennel az iparostörténet számára megörökítjük.

Ekkor történt, hogy Halvax Frigyes iparbiztos, kamarai alelnök és későbbi testületi elnök indítványára — Nagymagyarországon elsőnek! — a nagykanizsai Ipartestület vetette meg az elaggott iparosok menháza alapját. Halvax javaslatára a közgyűlés 500 koronát adományozott az elaggott iparosok menház alapja javára, mely összeg alapítványként kezelendő és évente a rendkívüli bevételekkel és 8 éven át újabb évi 500—500 koronával gyarapítandó.

A valóban nemes gondolatot az egész nagykanizsai társadalom magáévá tette és ez a gondolat volt az alapja annak az eredményes munkának, amely két évtizeden át az elaggott és elszegényedett iparosságot hittel és bizó reménységgel töltötte el.

Ez volt kiinduló pontja annak a nemes törekvésnek: iparosok menháza számára a deáktéri belsőséget megvásárolni. Mikor az ifjuság lendületét az aggodalmaskodó öregek tompítani igyekeztek, a kockázat rémének falrafestésével és az elaggott iparosok menháza biztos alapja megteremtésére irányuló estély elgáncsolásával igyekeztek azt megnehezíteni, sőt lehetetlenné tenni. Ám ekkor két vidékről jött fiatalember Hoffmann Henrik és Bazsó József iparos-

mesterek vállalják a kockázatot és 200 koronát tesznek le nyomban biztosítékul az estély rendezésének fedezésére. Vagyis siker esetén az elaggott iparosok menháza nyer, sikertelenség esetén a két fiatal iparosmester fizeti a veszteséget sajátjából.

Ilyen nemes gesztus előtt meg kellett hajolnia az aggodalmaskodóknak.

Az uttörés nagy sikerrel járt és megvetette alapját a további fejlődésnek.

Ilyen nemes mozdulat eredményezte, hogy, amíg Samu József elnök 800 korona adóssággal vette át a testület vezetését, négy év múlva már 14.000 korona készpénz felett rendelkezett az elaggott iparosok menháza alapja a helyesen irányított munka és a nagykanizsai társadalom osztatlan megértése következtében.

Egy új negyedszázad felé.

A küzdelmekkel teli első 25 év után — 1912-vel az Ipartestület megkezdte a második negyedszázados cél felé való elindulását, amit az alapszabály, a tagok közti rend és egyetértés fenntartásában, az iparosság érdekeinek hathatós előmozdításában, szakosztályok létesítésében, a közéletben való erőteljesebb részvételben tűz ki maga elé.

1914. július 28-án mélységes gyász éri a testületet. Kiváló elnöke, a nagy organizátor, Samu József rézművesmester elköltözött az élők sorából egy jobb hazába. Az előljáróság július 29-i ülésén a maga halottjának tekintette és temetése iránt intézkedett, hervadhatatlan érdemeit jegyzőkönyvbe fektette le és életnagyságu mellképét lefestette az ülésteremben való kifüggesztésre.

Másnap, hogy Samu József elnököt eltemették: kítört a világháború!...

A megboldogult elnök iránti kegyeletből hosszú ideig nem töltötték be az elnöki széket, az Ipartestület ügyeit kiváló ügyszeretettel és nagy hozzáértéssel Halvax Frigyes iparbiztos végezte: Kaufer József és Schweitzer József alelnökök segédlete mellett.

Az iparosság a fronton.

A világháború kítörésekor minden épkézláb iparos bevonult a magyar haza védelmére. Itt hagyta családját kenyérkereső és édesapa nélkül. Kivéve néhány jómódú iparoscsaládot – az itthonmaradt családtagok a nélkülözés minden skáláján átmentek. A nagyon szűkre szabott hadisegélyből kellett életüket tengetni. Az ipartestületre várt a feladat, hogy az itthonmaradt családtagokat segítse, életüket elviselhetőbbé tegye.

A súlyos kérdést a testület vezetősége Halvax Frigyes iparbiztos irányítása mellett úgy oldotta meg, ahogyan azt csak minden emberbaráti érzéstől áthatott szívvvel megoldani lehetséges volt.

Az elaggott iparosok menház-alapjának készpénzvagyonyából 4000 aranykoronát a hadbavonultak családtagjainak segélyezésére, 10.000 koronát pedig hadikölcsönkötvényben jegyezték le abban a hitben, hogy ezeknek kamatai még nagyon sok könnyet fognak letörölni. A kötvények cimletei a mai napig az Ipartestület szekrényében őriztetnek.

A háború kítörésekor az erdélyi oláh-lakta falvakban megtámadták a magyarságot és a menekülő magyarok és székelyek egy nagyrésze Nagykanizsára menekült. Honfitársainkat az Ipartestület tanácstermeibe

szállásolták el. Lerongyolódott fehéreneműjük stb. pótlásáról és a szükséges ágyneműről B a z s ó József kocsigyártó, az Ipartestület későbbi elnöke — pazar bőkezűséggel és nemes áldozatkészséggel gondoskodott. A magyar haza hálája legyen legszebb jutalma magyar testvéri együttérzéséért!

Samu József halála után az Ipartestület egyhangú lelkesedéssel H a l v a x Frigyeszt választotta meg elnöknek, aki iparbiztosi tisztéről leköszönvén, tőle azt dr. K a u f m a n n Lajos városi aljegyző (dr. Hegyi Lajos) jelenleg Nagykanizsa város polgármester-helyettes főjegyzője vette át. Dr. Hegyi Lajos a mai napig tölti be ezen tisztét, mint az iparosság édesatyja. Dr. H e g y i Lajos, aki maga is nagykanizsai iparoscsalád gyermeke, ezen tisztét az iparosügyek iránti csupa szívvvel töltötte és tölti be. A legkényesebb és legfontosabb ügyek az ő jogi tudásával, tisztánlátásával, felülemelkedettségével mindig a legsikerebben nyertek megoldást. Dr. Hegyi Lajosnak nagy része van abban, hogy a nagykanizsai Ipartestület színvonala a mai nivón áll. Mindenütt, ahol az iparos érdekekért sikra szállani, küzdeni, védeni, harcolni kell: dr. Hegyi Lajos főjegyzőt mindenütt ott találjuk.

Dr. Hegyi Lajos polgármester-helyettes főjegyző, iparbiztos neve összeforrott a nagykanizsai iparosság és Ipartestület életevel, fejlődésével, kiépítésével, családfője, édesapja, legjobb barátja a nagykanizsai iparostábornak dr. Hegyi Lajos, akinek munkássága, fáradozása megbecsülhetetlen. A nagykanizsai hatalmas iparostábor a legmelegebb szeretettel, ragaszkodással és hálával övezi körül dr. Hegyi Lajos polgármesterhelyettes-főjegyzőt.

H a l v a x Frigyes elnökségének egyik kiemelkedő

ténykedése volt, hogy az ipartestületi székház felépítésére gondolva, megvásárolta a testület régi székháza szomszédságában eladóvá vált Fascyattyféle házat. A testületnek készpénzvagyona nem lévén akkor, ezt hitelre vásárolta. Az Ipartestület taglétszámának és szükségletének megfelelő és céljait szolgáló székház kellett a város centrumában, ez a ház pedig megfelelt a követelményeknek. Ez a ház mai napig is az ipartestület tulajdona.

Tombolt a háború a különböző harctereken.

Az Ipartestület feladata elsősorban az itthonmaradt és nyomorgó iparoscsaládok segítése, anyaghoz, keresethez juttatása, közbenjárása volt. Nagy feladat volt ez, mert a világháború alatt minden nyersanyagot „központosítottak“, a polgári felhasználás elől elvontak, az Ipartestület első és mindegyelőtt való feladata lett: segíteni és minden összeköttetés igénybevételével nyersanyagot szerezni. Emberfeletti volt a feladat, de úgy a nagy nyomorúság, mint a polgári szükséglet megkövetelte. A nagykanizsai ipartestületnek ezt a feladatot közmegelegedésre sikerült megoldani.

Mikor iparosaink a harcterekről hazajöttek, mindenükből kivetkőzve, családtagjaikat a legnagyobb nyomorban találták. Valamit tenni kellett volna: de senki sem tudta, mit tegyen. Munka adódott volna, de anyag nem volt hozzá. Anyag nélkül pedig nem tudtak dolgozni. Volt ugyan különböző „központokban“, de ez sohasem vált hozzáférhetővé és bizony sok esetben csak „láncolás“ útján, megfizetetlen áron került forgalomba. Ha az Ipartestület összeköttetései révén anyagot tudott is volna kapni, nem volt pénze, mert meglévő vagyonát részben hadikölcsönkötvényekbe fektette, részben

szegénysegélyezésre fordította. A házvétellel pedig 35.000 korona adósságot vállalt magára.

Most azután olyan dolog történt, amely az ipartestületek történetében egyedülálló. A nagykanizsai Ipartestület akkori alelnöke Bazsó József, akinek iparosságát és fáradhatatlan munkásságát már eddig is feltűnést keltett az iparostáborban, arra való hivatkozással, hogy akik itthon voltak, azoknak kötelességeik vannak, minden megmozdítható értékét pénzé téve, 184.000 koronával felszerelve Budapestre utazott, ahol különböző központoktól, két heti keserves munka és utánjárás után a saját pénzéből hozott mindenféle anyagot, amihez csak hozzáférhetett és amire a nagykanizsai iparosoknak annyira szükségük volt.

Igy többek között hazahozott egy vagon ócska bakancsot, 50 métermázsa új lópatkót, 27 métermázsa különféle bőryanagot, három hordó firneiszt, terpentint, 20 métermázsa kendert, 10 métermázsa vöröslemezt, horganylemezt, vaslemezt, stb. Ezt a sok anyagot egy bizottságnak adta át az iparosok között való szétosztás végett beszerzési áron, 10 százalékos felárral a háborúból visszatért iparosok felsegélyezésére, mint az elaggott iparosok támogatására. Ily módon az Ipartestület 35.000 korona adóssága rövid időn belül teljes kiegyenlítést nyert.

Bazsó József nevét sok-sok iparos-család áldásába és imáiba foglalta!

Az erős küzdelem, a szünetnélküli tevékenység végül is kimerítette Halvax Frigyes elnököt, úgy hogy 1919. május hó 4-én tartott közgyűlésen bejelentette úgy a saját, mint tisztársai, valamint az előljáróság lemondását.

Bazsó József elnöksége.

A közgyűlés bizalma egyhangulag Bazsó József az eddigi érdemes alelnök felé irányult, aki teljes tiz esztendeig viselte felelős tiszteit egy olyan hatalmas iparostáborban, mint a nagykanizsai Ipartestület.

A háború utáni válságos időkben a Gondviselés valóban nem adhatott volna megfelelőbb vezért a nagykanizsai iparosságnak, mint Bazsó Józsefet, aki már alelnöksége alatt megmutatta, hogy méltó az iparosság élére, mint annak irányítója, vezetője, oktatója és vezére.

Ugyanezen évben választották meg a testület irodavezető jegyzőjévé Neusiedler Jenő menekült murakirályi körjegyzőt, akiben Bazsó József nemcsak egy megértő, de egyben hűséges munkatársat talált. Neusiedler Jenőről csak a tisztelet és legteljesebb elismerés hangján szabad megemlékezni. Emléke mindenkor becsült a nagykanizsai iparostábor előtt.

Bazsó József elnökségének első napjai mindennek, csak rózsásaknak nem nevezhetők. A nyitányt a vörös őrület tombolása szolgáltatta, mely uralomra jutásának első pillanatától kezdve az önálló iparost, kézművest, kiségzisztenciát és mesterembert, „megbízhatatlan réteg“-ként kezelte. Szerencse, hogy a rémuralom nem tartott sokáig. De túl sokáig ahhoz, hogy soha el ne feledtesse fájdalmas emlékét az útókor számára. A kisiparost és a kézművest a produktív munkát nem végző „burzsoá“ közé asszentálta.

1919. augusztus 21-én tartott előljárósági ülés felszabadulván a „lidércnyomás alól“, úgy emlékezik meg a szomorú, véres napokról:

Oh, bár boríthatnánk sötét fátyolt a múltakra

és nemzetünk történelméből téphetnők ki azt a lapot, mely a bolsevista-rablás 120 napos uralmát lesz hivatva az utókor számára megörökíteni és így megmenthetnők unokáink becsületes lelkét a megbotránkozástól, látva, — hogy volt idő — amidőn az aranykalászos magyar föld becsstelen bitangoknak adott kenyeret, akik vérbe mártott lobogójukon nem átalították felírni: „nincs Isten, nincs Haza:“ ...

De alig indultak gyógyulásnak a vörös uralom ütötte sebek, jött a borzalmas csapás: a trianoni diktátum.

Az 1920. január 19-i előljárósági ülés is foglalkozott a trianoni ítélettel és az általános nemzeti gyászban részt veendő, kimondotta, hogy a Szent Ferenc-rendiek plebánia templomában tartandó gyászistentiszteleten a testület gyászlobogója alatt az egész testület részt fog venni.

1920. május 9-én a testület rendes évi közgyűlését tartja. Az elnökség és előljáróság utalással arra, hogy a vörös-uralom alatt oly féktelen terror nyilatkozott meg az egész vonalon, amelynek hatása alatt egyes szavazó tagok is állottak és így ama feltevés kapott lábra, hogy a mult évi választás nem volt a testület tagjainak szabad akaratnyilvánítása: a közgyűlés rendelkezésére bocsájtotta mandátumát.

A választáson újból óriási lelkesedéssel B a z s ó József lett az ipartestületi elnök.

Bazsó József rendszert hozott be az ipartestületbe. Megalakította az összes szakmák szakosztályait, fejlesztette a dalárdát, összhangot teremtett az ipartestület és tanonciskola között, melynek színvonalát minden rendelkezésére álló eszközzel emelni igyekezett. Nagy áldozatkészséggel anyagbeszerző szervezeteket alapított, melyek közül a bőripari szö-

vetkezet 1925-ig áldásos tevékenységet fejtett ki és addig igen jó árnivelláló hatással volt, míg 1925-ben bűnös manipulációk következtében felszámolni volt kénytelen.

A szabóipari szövetkezet az iparosság közönye miatt nem tudott lendülethez jutni és nagy veszteséggel beszüntette működését, mely veszteséget az utolsó fillérig az alapító Bazsó József elnök fizette ki – mintegy 40 millió korona körül — nehogy anyagi romlásba jussanak azok, akik az ő felkérésére igazgatósági tagságot vállaltak a szövetkezetnél.

Bazsó József jellemét és lelki nagyságát mi sem karakterizálja jobban, mint ezen újabb nobilis gesztusa.

Bazsó József elnök megkérte dr. Kállay Tibor akkori pénzügyminisztert, Nagykanizsa város országgyűlési képviselőjét, hogy egy magasabb foku iparostanonciskolát létesítsen Nagykanizsán. Dr. Kállay eleget is tett Bazsó elnök kérésének: nemsokára felállította a magy. kir. fémipari szakiskolát a sugáruti egykori 20-as laktanyában. Bazsó elnök dédelgette kedvenc gyermekét a fémipari szakiskolát, melyet később 1933-ban Pécsre telepítettek, az ottani fémipari szakiskolával egyesítve.

Bazsó József elnöksége becsülést szerzett az iparostársadalomnak. Az ő vezetése, szellemi irányítása lelket vitt bele a testületbe. Az iparostábor tagjai részt vesznek a város igazgatásában, képviselőtestületben, törvényhatóságban, bizottságokban. Működése legszebb bizonylat, mivé lehet fejleszteni egy lpartestületet munkával és hozzáértéssel. Bazsó munkásságának egyik beszélő számadata: mikor átvette az elnökséget 35.000 korona adósságot talált, amikor tíz év múlva megvált elnöki tisztétől, az adósság nemcsak teljesen törlesztetett, hanem 40.000 pengő

készpénzvagyont, illetve az elaggott iparosok menházának épületét és 28.000 pengő készpénzt hagyott utódjának.

B a z s ó József arcképe az ülésteremben hirdeti minden dicséretnél fényesebben az utókornak — ki volt B a z s ó József...

1921—1930.

1921. január 6-án Halvax Frigyes volt elnök váratlanul elhunyt, nagy űrt hagyva maga után. — Rendkívüli ülésen az előljáróság részvéttáviratot intézett a gyászoló családhoz, intézkedett a temetés iránt és kimondotta, hogy a testületi tanácsterem részére megfesteti a megboldogult arcképét.

A március 6-i ülés még megállapítja, hogy az ipari munka megindulását láthatni, de néhány hónapra rá — mintegy cáfolatul — a kereslet megcsappan. az iparcikkek drágasága miatt a kereslet visszaesik, a munkaadók alkalmazottaik egy részét elbocsájtják, a munkanélküliek száma ijesztő mérvben szaporodik.

A március 11-én megtartott évi közgyűlés az új, eddig még ismeretlen, súlyos közterhek miatt panaszkodik. Ebben az évben volt 50-ik évfordulója az első ipartörvény — az 1872. évi VIII. t. c. megalkotásának. A következő évben volt 40 éve, hogy életbe lépett az 1884. évi XVII. t. c. Az utóbbinak szükségessé vált revíziója szülte az 1922. évi XII. t. c.-ben lefektetett új ipartörvényt, amely 1923. november 1-vel joghatályba lépett.

1923-ban alig történt valami fontosabb esemény a nagykanizsai Ipartestület életében. A testület tagjainak létszáma 1154 főre emelkedett. Az adminisztráció erősen megnövekedett.

Az október 6-i előjárósági ülés egy aljegyzői állást szervezett és erre Pollák (Perlaki) István állami tanítót választották meg, aki előzékenységével, az iparosügyek iránt tanúsított ügybuzgóságával csakhamar kítűnt.

1925-ben a testület megünnepelte fennállásának 40-ik évfordulóját. Visszapillantásában megállapítja az elnökség, hogyha minden nem úgy sikerült, mint ahogy azt szeretne volna, nem a testület vezetőségében, hanem kívül álló okokban keresendő (a felelős tényezők kellő meg nem értésében, az iparoskérdések és problémák iránti érzékhiányában).

Az elnökség régi törekvését — az elaggott és munkaképtelen iparosoknak egy biztos és türehető menhely létesítését — végül siker koronázza. Sikerült megvásárolni özvegy Berger Adolfné Eötvös-tér 85. számú házát és ingatlanát (belsőségét).

A közgyűlés kimondotta, hogy megveti alapját egy — költségvetésileg biztosított tőkével — ipartestületi kölcsönkönyvtárnak, amit később 1000-nél több kötetre fejlesztett.

Az 1926. évi jelentés megállapítja, hogy megindult a mozgalom az általános ipartestületi reorganizációra, az Országos Kézműves Kamara vagy Országos Kézműves Testület megalkotására. A legszélesebbkörű akció indult meg a forgalmiadózás egyszerűsítésére, az egyfázisu adó bevezetésére, a Mohácson rendezendő országos iparoskongresszus megtartására, az iparos nyugdíjkérdés gyökeres rendezésére, a betegségyekezéssel kapcsolatos sérelmek orvoslásáért, az önálló iparosok betegség és baleset biztosításáért, de a mozgalom sajnos! csak lelkes megmozdulás maradt. Komoly intézkedés a felelős tényezők részéről semmiféle formában sem történt.

1926 január 6-án szentelték fel az lpartestületi Dalárda zászlóját fényes ünnepség keretében a felső-templom előtti téren. A zászlóanyai tisztet Bazsó József elnök neje töltötte be kedves közvetlenséggel. A zászló megszerzése körül Büchler Mór karnagynak nagy érdemei voltak. Büchler Mór neve elválaszthatatlanul forrott össze az lpartestületi Dalárda nevével.

1927-ben alakul meg a Zalavármegyei lpartestületek Szövetsége, melyről külön rovatban emlékezünk meg.

Az 1928. november 25-én megtartott közgyűlés a nagy ipari pangásról számol be. A munkanélküliség sohasem tapasztalt méreteket öltött. Az előjáróság intézkedett, hogy a Nagykanizsára érkező, munkát kereső segédek a testület vendéglőjében ellássák. Az iparostábor az Országos Kézműves Kamara mellett foglal ismételten állást.

Bazsó József bejelenti, hogy a képviselőválasztás konzekvenciájaként (Bazsó elnök ugyanis bizva az iparostábor szolidaritásában, fellépett országgyűlési képviselő-jelöltnek akkori kormánypárti programmal) lemond elnöki tiszteréről. Csalódott az iparoságban. Megható jelenet következett ekkor. Az előjárósági ülés — Práger Ferenc és Kiss Ernő indítványára — nem fogadta el a hervadhatatlan érdeket szerzett Bazsó elnök lemondását, hanem küldöttségileg felkeresték Bazsót lakásán és kérték elhatározásának megmásítására rendíthetetlen bizalmáról biztosítván őt.

Bazsó József lemondását követte hűséges munkatársának Neusiedler Jenő vezetőjegyzőnek a lemondása, valamint Szántó Lajos második alelnök lemondása. Neusiedler az előjáróság kérésére a tavaszi

közgyűlés lefolytatásáig továbbra vezette az adminisztrációt, Szántó alelnöknek az előljáróság önzetlen munkásságáért jegyzőkönyvi köszönetet szavazott.

A testület az egyfázisú forgalmiadó bevezetése mellett széleskörű mozgalmat folytatott le.

Spiegel Szigfrid a soproni kereskedelmi és iparkamarai elnöknek 70-ik születésnapja alkalmából a nagykanizsai iparostábor meleghangu üdvözlő táviratot küld. Spiegel Szigfrid egy emberöltőn át igazi jóbarátja és támogatója volt mindenkor a nagykanizsai iparosság törekvéseinek. Spiegel Szigfried emlékét a kanizsai iparosság szívébe zárta.

A november 8. előljárósági ülésén Bazsó József bejelenti, hogy semmi körülmények között nem hajlandó tovább vállalni az elnöki tiszteletet, amit az előljáróság sajnálattal vesz tudomásul.

Az ügyek intézését Práger Ferenc alelnök veszi át. Práger Ferenc nagy képzettségű és melegszívű férfiú volt, akit kítűnő tulajdonságai méltán képesítettek a vezetői tisztre.

Samu Lajos indítványára az előljáróság egy tárgysorsjátékot rendezett a menház alapja javára, amely 2495 pengő tiszta jövedelmet eredményezett a nemes célra.

December 10-én tartott előljárósági ülés végleg leszögezte magát a kamarai intézmény fenntartásával az Országos Kézműves Kamara felállítása mellett.

1929. február 7-én dr. Sabján Gyula polgármester ünnepélyes keretek között átadja Kiss József a „Korona“ pincérének 50 éves hűséges szolgálatának jutalmául a miniszter elismerő díszoklevelét és 100 pengős jutalmát.

A február 24-i évi rendes közgyűlésen az alapszabályt úgy módosítják, hogy az eddigi 30 előljárósági tag helyett ezentul 45-öt választanak.

A tisztikar választásánál titkos szavazással Kiss Ernőt elnöknek, Samu Lajost és Kertész Bélát alelnököknek választják.

Előjárósági tagok lettek: Bazsó József, Cseh Lajos, Iványi József, Kollarits Géza, Mágics János, Metz János, Berény Árpád, Nemes György, Kovács Ferenc, Weiser János, Szabados Rózsi, póttagok: Nováth György, Belső János, Tibolt Lajos, Simonkovies Bálint, Zweig Imre, számvizsgálók: Fatér Mihály, Schnitzer Géza, Perényi Andor.

Kiss Ernőben a testület egy törekvő, melegszívű, dolgos és fáradhatatlan elnököt nyert, aki át volt hatva az iparoskérdések komplexumának nagy fontosságától. Ugyanakkor bucsúzott el a lelépő elnök Bazsó József. Pollák István másodjegyzőt bízta meg a vezető-jegyző helyettesítésével. Az ügyészi állásra újból dr. Hajdu Gyula eddigi jegyzőt választották meg, pénztáros lett ismét a kitűnő Pilezer Albert és ellenőr Zollner János.

Március 23-i előjárósági ülés kimondja, hogy szükségesnek tartja a régi vásártartási rend, a hétfőn megtartandó hat országos vásár visszaállítását, valamint minden hónap első szerdáján állatvásár tartását. Kívánja a környező községek vásártartásának megszorítását is.

Az elnökség részt vesz a kaposvári iparkiallításban és megtekinti a kaposváriak nagyszerű testületi székházát.

Május 2-án Kiss Ernő beszámol arról, hogy a tűzéraktanya építkezésével kapcsolatban megkeresték az illetékes tényezőket, hogy a helyi ipart és vállalkozást védjék meg. Köszönetet mondott az előjáróság a városi tanácsnak és a polgármesternek, akik mindent elkövetnek munkaalkalmak biztosítására.

Elhatározták, hogy küldöttségileg kérik a minisztert, egy önálló iparostanonciskola felállítására.

Deputáció ment, majd táviratot küldtek a honvédelmi miniszternek, hogy a tüzérlaktanya építkezési munka feletti döntésnél, ne feledkezzék meg a nagykanizsai iparosság kenyérhez juttatásáról. Sajnos, a miniszter nem a helyi vállalkozók mellett döntött, de a szerződés biztosította a helyi munkások és iparosok elsősorban való alkalmaztatását és foglalkoztatását. De a gyakorlatban sok panasz merült fel ezen a téren. Joggal.

Hoffmann Henrik előljárósági tag indítványára megindul a mozgalom az elesett iparos hősök emlékének méltó megőrkítésére.

Június 4-én Kiss Ernő elnök indítványára az Ipartestület csatlakozik a Reviziós Ligához.

Szeptember 5-én dr. Karczag Rezső 8 szavazatával szemben 20 szavazattal megválasztják jegyzőnek Supka Bélát. A lemondott Berény Árpád háznagy helyébe Makoviczky Gyulát választják. Neusiedler Jenő testületi vezetőjegyző végleg megválnak állásától. 11 éves érdemes munkásságáért az előljáróság jegyzőkönvi köszönetet és elismerést szavaz. Pollák István másodjegyző mint állami tanító reaktívaltattott, állásáról lemondott. Az előljáróság teljes elismerésével távozik. Pilczer Albert pénztárost 25 éves házassági évfordulója alkalmából szeretettel köszöntik. Berény Árpád ékszerész az iparostanonciskolai felügyelő-bizottsági tagságáról lemond. Berény Árpád minden elismerést megérdemelt. Utódja Samu Lajos alelnök lett. A törvényhatósági bizottsági választásnál a testület a két iparostagságra Samu Lajost és Hoffmann Henriket jelöli

A november 27-i ülésen Kiss elnök meleg szavakban méltatja a Zalai Közlöny szerkesztőségének munkáját az iparosérdekek védelmében. Hogy sikerült elérniök – mondta, hogy ma súlya és tekintélye van az iparosságnak Nagykanizsán, hogy ma azt a helyet töltjük be, amelyre kvalitásunk, munkánk és multunk predestinál, azt a Zalai Közlönynek és itt különösen Benedek Rezső szerkesztőnek, a nagykanizsai iparosság igaz pártfogójának köszönhetjük és azért az elnöki székből meghajtja az elismerés és köszönet zászlaját. Az előljáróság ezután jegyzőkönyvi köszönetet mondott a Zalai Közlöny szerkesztőségének.

Viola Lajos hadirokkant emléklapos rokkant hadnagyot, érettségizett sütőmestert az előljáróság egyhangulag másodjegyzővé alkalmazta. Hogy jól választott, bizonyítja, hogy Viola Lajos jegyző mai napig nagy hozzáértéssel, példás ügyszeretettel, rendkívüli előzékenységgel és dicséretes szorgalommal végzi tisztét.

December 5-én az előljáróság a városhoz kérelmet intéz a böhönyci helyiérdekű vasut megépítése tárgyában, amely a vidéki forgalmat Nagykanizsára terelni lenne hivatva.

Elhatározzák az alapszabályok teljes átdolgozását. A kőművesmesterek az építőipari törvény megalkotását sürgetik.

Szepesi Imre és Schnitzer Géza ékszerész indítványára megkezdik az Önszegélyző Szövetkezet megszervezését, majd megalapítását.

A március 6-i előljárósági ülésen Kiss Ernő elnök melegen üdvözi az új polgármestert dr. Krátky Istvánt, az új főjegyzőt dr. Kaufmann (Hegyi) Lajost, akiket lelkesen ünnepelnek. Samu Lajos és Weiser János a közmunkák megindítását sürgetik.

A március 23-i évi közgyűlés Samu Lajos alelnök javaslatára felir a kormányhoz, az arányos adóztatási rendszer, az OTI-járulékok csökkentése, a baleset-biztosítási előlegszedések megszüntetése, a tartozások lerovásának könnyítése érdekében. Az iparosság vétót emel a vas- és fémipari szakiskola konkurrencia-teremtése ellen.

Május 8-án a nyolc órai munkaidő bevezetését jelentik be. Az előjáróság a kérdés tárgyalását nem tartja időszerűnek.

Az Iparos Onsegélyző június 29-én megkezdte működését az egész iparostábor végtelen örömére.

Szeptember 28-án az előjáróság, illetve rendkívüli közgyűlés Vass József népjóléti és munkaügyi miniszter utódját dr. Ernszt Sándort táviratilag üdvözi. Az új alapszabályokat a közgyűlés letárgyalja és elfogadja. Kisérletet tesznek a Futura-telek megszerzésére egy székház építés céljaira. Samu Lajos és Vékássy Károly indítványára elhatározzák Bazsó József volt elnök arcképének megfestését a tanács-teremben való kifüggesztésére. A képet Vértes Antal fényképész-mester készíti el.

Új székházat az Ipartestületnek!

1931. március 8-án megtartott közgyűlésen Kiss Ernő sajnálattal állapítja meg, hogy az iparosság körében bizonyos bomlási folyamat indult meg. Indítványozza a menháznak 12.050 pengőért való eladását

Április 2-án az előjáróság a vezetőjegyzői állást felajánlja Bazsó József volt elnöknek, akit küldöttség útján értesítenek erről. Bazsó József azóta vezetőjegyzője a testületnek és mint ilyen, nemcsak az irodát vezeti, hanem példás adminisztrációt és ügyvitelt teremtett az Ipartestületen.

A szakiparosság mindgyakrabban sérelmezi a fémipari szakiskola munkavállalását, amellyel a közterhek alatt roskadozó legális iparosságnak éles versenyt támaszt. Miután a szóbeli intervenció nem hozta meg a kívánt eredményt, a miniszterhez fordultak, de — eredménytelenül.

A mozgalom egy új, a mai méreteknél és lélekszámnál megfelelő és az összes iparosintézményeket felölelő és nekik hajlékot nyújtó székház vételére vagy felépítésére — mind erősebb és hangosabb. Először a Steiner és Kardos-féle Erzsébet-ter és Kinizsy-utca sarkán levő emeletes házat akarják megvenni, de e vételnek megvannak az ellenzői. Kardos és Steiner-házvétel ügye odáig fajul, hogy úgy az elnökség, mint az előljáróság lemond. Időközben új gondolat vetődik fel a Futura-telken — szemben az új postapalotával — egy modern bérháznak az építése, melynek jövedelme és bérhozama fedezi a költségeket. Miután megfelelő kölcsönt nem sikerült nyerni, a terv csak terv maradt. Később a kincstár erzsébettéri Zöldfa-telkén igyekeznek „építeni“. Itt már odáig jut az lpartestület, hogy a kincstár 15 ezer pengőért rendelkezésére bocsájtja a telket az lpartestületnek székház építési célra, de míg a retortákon keresztül megy — ismét egy másik alternatíva kezd urrá lenni: a testület Horthy Miklós uti „Hangya“-telkén akarnak székházat építeni. Vécsey Barnabás városi mérnök el is készítette a terveket, ám nemsokára a Polgári Egylet ajánlatot tesz az lpartestületnek a sugáruti székházának megvételére, de a feltételek dolgában nem tudnak megegyezni. A tárgyalások folytatódnak, hónapokig eltartanak, míg végül maga dr. Krátky István polgármester, dr. Hajdu Gyula testületi ügyész, a Polgári Egylet

elnöke, valamint dr. Hegyi Lajos városi főjegyző veszik kezükbe a kérdés megoldását, ami Samu Lajos (későbbi elnök) megértésével sikerül is.

Október havában országos iparkongresszus van Budapesten, ahol Samu Lajos képviseli a nagykanizsai iparostábort. A kongresszus kimondotta, amennyiben a kormány nem segít az iparosság súlyos helyzetén, akkor az egész ország lpartestületeinek vezetősége lemond és a következményekért elhárítja magáról a felelősséget.

Schless Ferenc könyvkötőmester, az előljáróság értékes tagja elhunyt.

Az iparosság SOS kiáltása.

A testület árverésen megveszi a Horthy-uti „Hangya“ objektumot 17.000 pengő vételárért.

Az általános helyzetet jellemzi, hogy a december 20-án megtartott előljárósági ülésen Samu Lajos alelnök előterjesztésére elhatározza, hogy a nagykanizsai iparosság SOS-kiáltással fordul a kormányhoz: ne engedje a határszéli város iparosságát elpusztulni!

Ofenbeck Vilmos könyvkötő és nyomdász-mester, az előljáróság több mint husz éven át volt munkás és lelkes tagja elhunyt. Meleg tevékenységet fejtett ki mindenkor az iparosság érdekében. Mindenki becsülte és tisztelte.

Samu Lajos elnök.

1932. február 14-i rendes közgyűlésen Samu Lajos alelnök megállapítja, hogy a kisiparosság helyzete a legsiralmasabb és sehol semmi segítség, semmi kiút a láthatáron. A közgyűlés elismeréssel adózik a régi vezetőségnek. A zárszámadás 7072 P bevételt

és 4628 P kiadást tüntet fel. Vagyonmérleg 76.415 P. Költségelőirányzat 1932-re 7500 P. A közgyűlés óriási lelkesedéssel megválasztja az Ipartestület elnökéül Samu Lajos rézművesmestert, alelnököknek Papp Oszkár cipésmestert és Kertész Béla építészmérnököt. Ügyész újból dr. Hajdu Gyula Zalavármegyei tb. főügyésze, háznagy Gerő Soma, pénztáros Pilczner Albert, ellenőr Zollner János. Az új szabályzat értelmében megalakultak a szakosztályok:

Bőripari szakosztály: elnök Papp Oszkár, alelnökök Kovács Ferenc és Molnár Gyula.

Borbély és fodrász-szakosztály: elnök Bród Ignác, alelnökök Kollarits Géza, Deutsch Erzsébet.

Építőipari szakosztály: elnök Gerócs György, alelnökök Muzikár Vince, Piler György.

Festőipari szakosztály: elnök Czoczek Imre, alelnök Metz János.

Husiparosok szakosztálya: elnök Babits Lajos, alelnök Petrics Gyula.

Ruházati szakosztály: elnök Baglady Béla, alelnökök Varga Lajos, Lung Ádám, Varga Nándor, Brónyay Lajosné.

Vas- és fémiipari szakosztály: elnök Samu Lajos, alelnökök Baron Ferenc, Bárány József, Friesz Jenő.

Vendéglő-ipari szakosztály: elnök Ritscher Mór, alelnök Oparnicza Károly.

Háznagy: Varga Lajos.

Samu Lajos alelnökségével nemcsak új éra köszönt a nagykanizsai iparosságra, hanem eddig sosem tapasztalt fejlődése a helyi iparoséletnek. Samu Lajos édesatyja a nagynevű Samu József néhai ipartestületi elnök mellett szívta magába azt a lelkesedést, azt a páratlan iparos-szeretetet, azt a lankadatlan ügybuzgalmat, semmi áldozattól vissza nem riadó

tettrekészséget, ami őt az iparosság vezérévé predesztinálta. Samu Lajos főiskolát végzett, amikor átvette édesatyja üzemét és teljesen a rézműves műhelynek, a becsületes kézművességnek élt. Samu Lajos szellemi fölénye, kiváló tudása az iparosproblema és szociális kérdések komplexumának alapos és tárgyilagos ismerete, szónoki képessége, elsőrendű kvalitása, szervező ereje, nagy munkabírása, az emberekkel való bánnitudása: csakhamar éreztették hatásukat az egész vonalon. Lendület, friss vérkeringés, pezsgő élet, intenzivitás, melegség került az iparostáborba. Az ő biztos kezű vezetése és bölcs irányítása mellett az iparosság csakhamar ott van a közéletben, a városirányításban, a törvényhatóságban, a kamarában, a különböző bizottságokban, érdekképviselésekben, megmozdulásokban, akciókban, ahol dolgozni, küzdeni, áldozni kell. A nagykanizsai iparosság egy hatalmas, erős, megingathatatlan és sziklaszilárd tábort alkot, amely a város nyilvános életének minden fázisából kiveszi részét. Munkássága, szereplése, tevékenysége nyomán tisztelet és becsülés övezi. Sajnos, az általános gazdasági válság, a Trianon okozta helyzet, az elrabolt gazdasági piac, a nagy munkanélküliség élet-halál harcra készíti a mindennapi betevő falatért, azonban mindenkor becsületes, hazafias, dolgozó társadalmi osztály, amely mindenből derekasan kiveszi részét. A sorai között gyakran fel-feltörő egyenetlenség, vizsály, testvérharc is ennek a kenyértusának és a közterhek alatti roskadozásának tudható be — mint nagyon enyhítő körülmény, amely idegzetét öli, lelkierejét sorvasztja, életerejében megtámadja. Samu Lajos elnök igyekezett beléje lelket önteni, hitét és önbizalmát visszaadni, magát megtalálni. Szuggesztív erővel magához vonzza az iparosság óriási többségét,

akik Samu Lajosban a hivatott vezért felismerik, látják és tisztelik.

Samu Lajos elnök modern adminisztrációt fektetett le az Ipartestületen, újjászervezett mindent, modern szellemet és gondolkodást ültetett bele, nagyvárosi távlatokat, fővárosi színvonalat, hogy a nagykanizsai Ipartestület tényleg azzá lett, aminek lennie kell: nemcsak egyszerű érdekképviselő, elsőfokú hatóság, tanácsadó és utmutató szerv, hanem a nagykanizsai iparosság védvára, otthona, családháza, centruma, amelyhez iparos életének ezerféle szála kötik.

Samu Lajos tevékenységében fáradhatatlan. Szinte szent fanatizmus fűti, ha iparoskérdésekről van szó. Mindent ellenőriz, felülvizsgál, megállapít, hozzászól, interveniál, közbelép, erős kézzel irányítja az Ipartestület kormánykerekét zátonyok és sziklák között.

Samu Lajos ipartestületi elnök ott van az adó-felszólamlási bizottságban, ott van a pénzügyi bizottságban, ott van a városi közgyűlésen, ahol bátor szóval, tetterősen védelmébe veszi mindenkor iparostestvéreit, vétőt mond minden ellen, ami az iparosság érdekeit sérti. Samu Lajos egyik főgondja volt az OTI önálló kerületének visszaállítása. Csak e sorok írója tudja, mit dolgozott, tárgyalt és küzdött Samu elnök a régi OTI-kerület visszaállítása érdekében, mely munkásságát a legszebb siker koronázta. Nagykanizsa Zalaegerszegtől mentes, gyors adminisztrációju önálló OTI-kerülettel bír. Csakhamar megindul a nagyarányú mozgalom a közmunkák (közszállítások, stb. építkezések) munkalehetőségek megteremtése érdekében, hogy minél több magyar munkáskezet lehessen foglalkoztatni és nekik kenyeret

juttatni. Samu Lajos nagykanizsai ipartestületi elnök nevéhez fűződik számtalan országos ipartestületi mozgalom, amely Nagykanizsáról indult el országos hódító útjára és a melyhez a legtöbb társtestület csatlakozott. Ő indította meg a nagykanizsai új OTL-székház, a laktanya, a kórház fejlesztési program befejezése, az új igazságügyi palota, új elemi iskola, új rendőrségi palota, önálló tanonciskola, új felsőbb leányiskola és nőnevelde építkezése érdekében kezdeményezett mozgalmat. A nagykanizsai utcanyitások érdekében dolgozott, hogy az egyes utcákban kedvező léghör alakulása mellett megindulhasson a magánépítkezés és kenyér teremődjék a szegény munkanélküliek számára.

Az Ipartestület új hatalmas székháza, az Iparoskör alapítása, az Önszegélyző Hitelszövetkezet, az Ipartestületi Dalárda még sohasem tapasztalt aranyu fejlődése: mind Samu Lajos elnök nevéhez fűződik.

Samu Lajos csodálatos munkabírással és ügyszeretettel, példátlan lelkesedéssel és fáradhatatlan bűzgósággal mindenütt ott van a küzdelem élén. Samu Lajos csak egyet ismer: az egyetememes iparosérdeket, a nagykanizsai iparosság boldogulását. Samu Lajos munkássága, a nagykanizsai Ipartestület vezető szerepe Samu elnöksége alatt: csakhamar feltűnik az illetékes tényezőknél, akik felismerik Samuban a hivatott iparos-vezért és az IPOK gazdasági bizottságába választják, az IPOSZ országos társelnöke lesz. A nagykanizsai vidéki kézműves neve ott szerepel az országos nevű iparosvezérek között. Feltűnik báró Kruchina Károly miniszteri tanácsos, államtitkárhelyettesnek is, aki elismerését fejezi ki Zalaegerszegen a nagykanizsaiak kivételes tehetségű és nagyvonalu elnöke szellemi színvonala felett. Samu Lajos annyira

összeforrott iparosaival, annyira egyg e lett életével, mint a családfő a család tagjaival.  desatyja volt   mindenkor a nagykanizsai iparos csal dnek. Samu elnöksége nagy érteket, nyereséget jelent a zalai iparosság számára, aki nagy h l val és elismeréssel tartozik vezérének, elnökének. Samu Lajos elnök büszkesége lesz a nagykanizsai iparosságnak, ameddig az lpartestület csak fennáll, neve pedig aranybetűkkel van belev sve a nagykanizsai lpartestület történetének aranykönyvébe.

Ha majd a nagykanizsai lpartestület sz z éves jubileuma alkalmából utódaink megirj k a testület történetét, Samu Lajos  r j nak külön fejezetet kell hogy szenteljenek és eredményeit méltassák.

  magyar iparos-szív, a becsületes magyar iparos-l elek sz lal meg Samu Lajos ipartestületi elnök minden cselekedetében!

A junius 2-i előljárósági ülés kegyelettel emlekezik meg a vil ghir  magyar rep l k  ndresz György és társának vitez bravurj r l.

A gazdasági bizottság foglalkozik egy nagyarányu ipari és mezőgazdasági kiállitás és vásár gondolatával.

Poredus Antal az iparostanonciskol nak 37 éven át volt érdemes igazgatója megválik állásától. Érdemeit a testület jegyzőkönyvében örökíti meg. Poredus munkásságát a tanonciskola rovatában külön ismer-tetj k.

A kincstár 15.000 peng  ert rendelkezésre bocsájtja a Z ldfatelket építkezési célokra.

Samu Lajos elnök hatalmas akciót indit munka-alkalmak teremtésére.

Hoffmann Henrik 22 évi előljárósági tagsága után lemond tisztéről. Az előljáróság jegyzőkönyvi köszönetet mond kiváló tevékenységeért.

Az iparosság ismételten felemeli szavát a kiméletlen adóbehajtások ellen.

Az IPOK közgyűlésére Samu Lajos elnököt és Papp Oszkár alelnököt delegálják.

1933. január 24-én összeült előljárósági ülésen a polgármester is megjelent, amelyen felszólalt a Polgári Egylet székházának megvétele mellett. Az előljáróság egyhangulag magáévá tette, hogy 52.000 pengő készpénzért és 14.000 pengő sörgyári kötelezvény átvállalásáért megveszi a székházat, amihez az április 2-án megtartott évi közgyűlés is hozzájárult.

A pompás Sugár-uti székház megszerzése dr. Krátky István polgármester érdeme, nemkülönben dr. Hegyi Lajos főjegyző-iparbiztos, dr. Hajdu Gyula a Polgári Egylet elnökének és Samu Lajos Ipartestületi elnök nevéhez fűződik.

A polgármester a városi vámsorompó felállításának gondolatát veti fel, az OMKE és iparosság azonban tiltakozik az ilyen újabb megterhelés ellen, amely csak elriasztaná a vidéket. A gondolat csődöt mond az érdekeltségek ellenállásán.

1933. április 2-án lezajlott közgyűlésen jelen van Pap József az IPOK országos elnöke. Samu Lajos testületi elnök megrázó szavakkal ecseteli a nagykanizsai iparosság szomorú képét és tusáját.

A nyomor mind súlyosabbá válik az iparosok soraiban.

Ez a közgyűlés imprimálja a Polgári Egylet székházvételét.

Előljárósági tagokká választottak:

Babits Lajos, Bárány József, Bród Ignác, Buday János, Czvetkó Gyula, Hajós József, Gyarmati György, Kalmár Zoltán, Marton István, Márkus Károlyné,

Megyimorecz Tamás, Metz János, Ritscher Mór, Schnitzer Géza, Zweig Imre, Petries Gyula, Csertók József, Horváth Mihály, Németh József, Kovács József.

Számvizsgáló bizottság:

Frank Jenő, Szálinger József, Perényi Andor.

Baron Ferenc indítványt tesz a fémipari szakiskolának áthelyezésére, tekintettel erős konkurrenciájára.

Az előljáróság ez ügyben felir a kormányhoz és kéri kisipari tevékenységének, illetőleg a kisiparnak támasztott konkurrencia megszüntetését.

Az OTI nagykanizsai kerületének visszaállításával kapcsolatban mozgalom indul egy új székház-építésére: munkalehetőség teremtésére. A város 10.000 pengőért megveszi a testület Horthy Miklós uton levő ugynevezett „Hangya“-telkét építés céljaira. Az OTI 1936. őszén építi fel ezen a telken az új modern székházát.

A nagykanizsai Ipartestület meleg szeretettel üdvözli a kassai testvértestületet abból az alkalmából, hogy bátor magatartásával vétót mondott ama cseh önkény ellen, amely a magyar nyelvet kítiltotta a hivatalokból.

A Gömbös-kormány által életbelépett kisipari hitelakcióhoz Nagykanizsa megyei város is 1400 pengővel hozzájárul. Az előljáróság az összegnek 10.000 pengőre való felemelését kéri a kormánytól.

November 26-án szentelik fel az Ipartestület új székházát díszközgyűlés keretében. Az egyházi szertartást és istentiszteletet Csóthi Géza murakereszturi apát, pápai prelátus végezte, aki ünnepi egyházszónoklatában Isten bőséges áldását kérte az új iparos otthonra. A soproni kerületi Kamara Székely Géza

elnökkel, az IPOK dr. Lippay István igazgatóval képviseltette magát. Samu Lajos elnök kifejtette, hogy ez az új székház a nagykanizsai iparosság temploma, ahol felépíti oltárát, amelyben a vallásosság és hazafiság szent tüze lángol. Dr. Hegyi Lajos polgármesterhelyettes-főjegyző, iparbíztos ünnepi beszédben ismertette a testület szép munkáját és a székház történetét és arra kérte az iparosságot, hogy őrizze a mult nemes tradícióit és ápolja a kölcsönös megértés, megbecsülés és az egymást támogató testvéri együvértartozás szellemét. Dr. Lippay István igazgató, a nagykanizsai iparosság kipróbált hűségű és önzetlen barátja a központ üdvözetét tolmácsolta és kifejtette, hogy a nagykanizsai iparosság példát mutatott ismét az országnak. Székely Géza a soproni Kamara elnöke a Kamara szeretetteljes üdvözetét tolmácsolta. Horváth István a zalaegerszegiek elnöke a testvér testület együttérzését tolmácsolta. Márkus Károly az Iparoskör elnöke a Kör nevében köszöntötte a testületet. Az Ipartestületi Dalárda méltó keretet adott a nagy iparoscsalád meleg, meghitt ünnepének.

Az előljáróság örömmel állapítja meg, hogy a Közszállítási Szabályrendelet-tervezet kifejezésre juttatja és honorálja mindazt, amit az iparosság eddig eredménytelen szorgalmazott.

A Gömbös-Kormány 5 éves adómoratóriumot engedélyezett.

1934. januárjában jóváhagyták az új alapszabályt.

Az ingatlan zárszámadás 50.113 pengő bevétel és 50.064 pengő kiadást tüntet fel. Az igazgatási zárszámadás 7.606 pengő bevétellel szemben 7.410 pengő kiadás. Ingatlan mérleg: vagyon 112.386 pengő, teher 41.440 pengő, vagyis v a g y o n 70.945 pengő.

1934. év február 18-án közgyűlés, amelyen

megjelent dr. Hegyi Lajos főjegyző és dr. Novai Imre tanácsnok is (a város részéről). A közgyűlés fontos, mert megalakul az ipartestületi szék, a békéltetési bizottság és a munkaügyi bizottság. Az iparosság az utóbbi időben két pártra szakadt és a szenvedélyek közgyűlésen robbantak ki. Samu Lajos elnöki megnyitójában a lefolyt esztendő siralmas helyzetét tárja a közgyűlés elé: az alacsony terményárak, a nagy munkanélküliség, a kartell halálos szorítása.

A két pártra szakadt tábor összetűzése a testületi tisztviselők fizetés leszállításánál robbant ki. A közgyűlés elvetette, noha Samu elnök rámutatott a költségvetés irreális voltára: ha nem sikerül a költségvetés egyensúlyát megtartani: akkor kénytelen a tagdíjakat emelni. A szenvedélyek annyira robbantak ki, hogy személyeskedéssé fajult.

Rendes előjárósági tagokká választották:

Balog Boldizsár, Balog Jenő, Geróes György, Háhn Károly, Kiss István, Mágics János, Molnár Gyula, Papp István, Petrics Gyula, dr. Schichtanz István, Szabó Lajos, Szálinger József, Quittner Artur, Tüskés József, Varga Lajos. Póttagok: Márkus József, Németh József, Gozdán József, Löbl Béla, Franck József. Pénztáros Pilcz Albert.

Számvizsgáló bizottság: Karancsy József, Pérenyi Andor, Wastell Károly, Parragi György.

Ipartestületi Szék: elnök Márkus Károly; alelnök, Hoffmann Henrik; tagjai: Friesz Jenő, Meskó Ferenc, Muzikár Vince, Platzkó Kálmán, Szabó Lajos, Schnitzer Géza.

Munkaügyi bizottság: elnök Horváth Lipót; tagok: Baglady Béla, Mendlovits Márton, Varga Ferenc, Magyar I., Czweig Imre, Buday János, Tanzenberger Lajos.

A közgyűlés túlfűtött levegője még sokáig ülte meg a lelkeket, míg sikerült lassanként lehiggadni a szenvedélyeknek.

Az április 12-i előljárósági ülésen maga dr. Krátky István polgármester jelenik meg, aki a két pártra szakadt iparostáborban egységet akar teremteni. Fáradozásával nagy szolgálatot tett az iparosügynek.

Hatékony fegyelmi eszközt adott az előljáróság a tanonciskola kezébe, amikor kimondotta, hogy az iparostanonc-iskola előmenetelében hanyag és iskola-kerülő tanoncok ne szabadúlhassanak fel.

Az előljáróság kimondja, hogy az lpartestületi Szék csak az előljáróság által eléje utalt ügyeket tárgyalhatja.

1934. július 1-én rendkívüli közgyűlés. Samu Lajos elnök megállapítja, hogy akkor, amikor a nyomor már elviselhetetlen, a kisiparosok között — akkor olyan kérdésekkel kell foglalkoznia a közgyűlésnek, amiket a februári közgyűlésen is el lehetett volna intézni. Az idő az elnökséget igazolta. Majd bejelentette, hogy az elnökség beadta lemondását, de a felügyeleti hatóság ezt nem fogadta el. Lemondását a közgyűlésen is megismétli, miután a helyzet nem változott. A hatóság kérésére vezette az ügyeket a közgyűlésig, aminek eleget tettek, annál is inkább, mert a felelősség alól is csak a közgyűlésnek van módjában feloldani a vezetőséget.

A soproni Kamara 2000. — pengő székházsegélyt, adott, Dr. Krátky István polgármester 500 pengő segélyt utalt ki a szegény iparosok segélyezésére. Halász Sándor július 9-én veszi át a pénztárosi tiszteletet. A következő bizottságok újjáalakítottak:

Gazdasági bizottság: elnök Varga Nándor, al-
elnök Zweig Imre, tagok Bojtor József, Dukász

Ferenc, Horváth Mihály, Kránitz István, Simonkovits Bálint, Szálinger József, Kohn Samu.

Jóléti bizottság: elnök Belső János, alelnök Bród Ignác, tagok: Gumilár Mihály, Halász Imre, Lung Ádám, Marton István, Ritscher Mór.

Iskolaügyi bizottság: elnök dr. Karczagné Szabados Rózsi, alelnök: Nagy Béla, tagok: Fiala Antal, Gyarmati György, Pichler József, Szabó István, Szabados Mátyás. Háznagy: Nagy Béla.

Miután megfelebbezték a legutóbbi választást, a felügyeleti hatóság azokat tényleg megsemmisítette és új választást rendelt el, a lemondott elnökséggel és tisztikarral együtt.

Samu Lajos nagy győzelme.

A választáson Samu Lajos elnök óriási győzelmet aratott. Alelnökök: Kertész Béla és Papp Oszkár.

Előjárósági tagok három évre:

Baglady Béla, Balogh Boldizsár, Fiala Antal, Farkas József, Kohn Samu, Kránitz István, Heffer József, Lung Ádám, Makoviczky Gyula, Nagy Béla, Petrics Gyula, Simon István, Szabados Mátyás, Szálinger József, Varga Ferenc. 2 évre: Lukácsy Gyula, Parragi György, Szerk Mátyás. 1 évre: Kováts Antal. Póttagok: Horváth György, Tóth Károly, Wohlráb József, Gumilár Ferenc, Quittner Ármin.

Számvizsgáló bizottság: Perényi Andor, Schless László, Gábor József.

Ipartestületi Szék: elnök Kalmár Zoltán, alelnök Berény Árpád, tagok: Kováts Antal, Fitos Gyula, idb. Hoffer Viktor, póttagok: Bencze Sándor, Mankovits István, Wollák Jenő.

Munkaügyi bizottság: elnök Baglady Béla, tagok: Mendlovits Márton, Sári György, Szabó István,

póttagok: Gábor Imre, Kránitz István, Hoffmann Antal, Trayer József.

1934. november 4-i díszgyűlésen Németh Gyula a Transdanubia villanytelep főszerelőjének ünnepélyesen átadták a miniszter elismerő díszoklevelét hosszú és becsületes szolgálatának jutalmául és elismeréséül. A miniszter oklevelét dr. Krátky István polgármester adta át megfelelő ünnepi keretben a kitüntetettnek.

1935. február 17-én évi rendes közgyűlés, amelyen dr. Krátky István polgármester is megjelent, aki bejelentette, hogy az IPOSz Samu Lajos elnököt céhmesteri oklevéllel tüntette ki, majd meleg szavakban méltatta azt a munkásságot, amit Samu Lajos mint a nagykanizsai Ipartestület elnöke kifejt.

Samu Lajos exposéjában foglalkozik a hitel, a kisipari nyugdíj kérdéseivel.

A közgyűlés egyhangulag, közfelkiáltással ismét a régi érdemes elnökséget választja meg.

Március 31-i taggyűlésen jelen van dr. Krátky István polgármester, amikor Bende Attila kamarai titkár előadást tartott a kisipari problémákról.

Az alapszabályokat úgy módosítják, hogy az Ipartestület mindenkori elnöke lesz az Iparoskör elnöke is egyuttal, ami az egyesületi munkát biztosítja,

Viola Lajos aljegyzőt a kormányzó emléklapos főhadnaggyá léptette elő. Violát melegen ünnepli az iparostábor.

Áprilisban az IPOK képviselőjében Nagykanizsára jöttek Papp József országos elnök és dr. Dobsa László igazgató, hogy a zalamegyei testületek elnökeivel az ipartestületek működései területeire nézve megállapodást létesítsenek. Eredmény: csak azon községek iparosai fogadtatnak be a testületbe, akik egyetlen ipartestülethez sem tartoznak.

A megyei kisgyűlésen a kontárkérdésnél Samu Lajos elnök, felszólalt, melynek határozata szerint ezután mindazon kontár ügyekben, amelyek másodfokú döntésre kerülnek – döntés előtt meghallgatják az illetékes Ipartestület véleményét és csak ezután hoznak ítéletet.

Augusztus 20-án Hévízszentandráson leleplezik az Iparos Üdülő házában Papp József az országos iparosvezér és IPOK-elnök arcképét nagy ünnepségek közepette, amelyen a nagykanizsai iparosságot Papp Oszkár alelnök képviselte.

A testület felír az IPOK-hoz, hogy a vasárnapi munkaszünet mindaddig felfüggesztessék, amíg a kérdést egyöntetűen és országosan nem rendezik.

Práger Ferenc a testület volt alelnöke meghalt. Práger Ferenc nagyvágó Nagykanizsa tekintélyes és köztiszteletben álló férfia, aki mindenkor együttérzéssel és nagy intelligenciával képviselte a kanizsai iparosügyeket. A nagykanizsai iparostábor emlékét meleg szeretettel és őszinte kegyelettel őrizi!

1936. februárban a vigalmi bizottság Papp Oszkár elnöklete alatt Szabó István fodrászmester elismert művészi rendezésében és betanításában a szegény iparosok felsegélyezésére a székház nagytermében előadta a »Babatündér«-t. A város legjobb műkedvelői szerepeltek benne és olyan fényesen sikerült, hogy a közönség ismételten zsúfolásig töltötte meg a hatalmas nagytermet — amire még alig volt példa. Az előadás méltó volt a nagykanizsai Ipartestület nevéhez és nivójához. Az Ipartestület előadásai, majálisai, báljai mindenkor eseményszámba mennek a város társadalmi életében és az egész város közönsége ad ott egymásnak találkozót.

50 év.

1936. év március elsején az Ipartestület ötven éves rendes közgyűlését tartotta. Jelen volt az IPOK részéről Nagy Antal alelnök, dr. Krátky István polgármester, dr. Hegyi Lajos polgármesterhelyettes-főjegyző, iparbiztos, amikor is ünnepélyesen adták át Muzikár Vince asztalosmester és Pilczer Albert kárpitosmesternek a miniszter kitüntetését abból az alkalomból, hogy Muzikár 41 éve, Pilczer Albert pedig 49 éve nagykanizsai iparosmester és ezen idő alatt nemcsak iparogenerációkat neveltek fel, hanem tevékeny működésükkel a testület életében nagyban hozzájárultak az iparosság szintjének emeléséhez. A miniszter elismerő diszoklevelét Nagy alelnök adta át. Dr. Krátky István polgármester kifejtette ünnepi beszédében, hogy hősi munka volt, amit a polgári élet becsületmezején kifejtettek. Samu Lajos testületi elnök viszont örömmel állapította meg a magyar kormány jóindulatu munkásságát az iparügyekben és segíteniakarásában. Dr. Hajdu Gyula ügyész, aki most már 25 év óta viseli ezt a tisztelet és együtt örvend és együtt szenved a nagykanizsai iparossággal, az együvé tartozás szavait intézi az ünnepeltekhez.

A nagykanizsai iparosság kötelező nyugdíjbiztosítás mellett foglalt állást, hajlandó vállalni a biztosítással járó terheket, de a biztosítást az OTI keretében gondolja megvalósíthatónak olyképen, hogy az OTI-nál biztosított kézműves segédek és tanoncok vonassanak be egy külön kézművesipari-csoportba,

melynek kötelezett tagjai lennének a kisipari munkaadók is.

Megválasztott előljárósági tagok három évre: Babits Lajos, Baron Frenc, Bród Ignác, Csonkás György, Gumilár Ferenc, Gyarmati György, Hajas József, Hoffmann Henrik, Hoffmann Antal, Lukácsy Gyula, Marton István, Márkus Károly, Megyimorecz Tamás, Parragi György, Zweig Imre. Póttagok: Kosztolitz Géza, Horváth Mihály, Horváth Géza, Andrasek Ernő, Heteyei Imre.

Számvizsgáló bizottság 1 évre: Gábor József, Gerő Soma, Perényi Andor, póttag: Zollner Ferenc.

Országos mozgalom indult meg Nagykanizsáról (Lukácsy Gyula indítványa), hogy az iparosság részére adómentes létminimumot állapítsanak meg, hogy a Közszállítási Szabályrendelet olyképen egészítsék ki, hogy azon iparos számlájából, aki közterheinek megfizetésére részlefizetési engedélyt kapott és azt pontosan törleszti: közszállítás esetén a köztartozása levonható ne legyen.

Ezzel elérkeztünk a nagykanizsai Ipartestület 50 éves életének határvonalához, amikor már lázas buzgalommal dolgoznak a bizottságok az 50 éves jubileumi ünnepek sikerén, amelyre a kormány képviselője is lejön Nagykanizsára, hogy részt vegyen a nagykanizsai iparos-család ünnepén. Nagy nap ez, amely a nagykanizsai iparostábor minden tagját arra késztesse, hogy hálaímeit rebegetse az Egek Urához: hogy vérzivataros, súlyos idők dacára megengedte érne nekünk az 50-ik esztendő!

Nem lenne azonban teljes ez a kis összefoglalás, hogyha nem emlékeznénk meg dr. Krátky István polgármesterről, aki nemcsak mint iparhatóság, megszemélyesítője a felügyeleti hatóságnak, hanem városi

iparpolitikájával, az iparosság ügyei iránti meleg átérzésével, segíteni akarásával, állandó készségével hervadhatatlan érdemeket szerzett.

Hálával és szeretettel tekintünk dr. Hegyi Lajos polgármesterhelyettes-főjegyzőre, akit a nagykanizsai iparosság mindenkor mint édesatyját aposztrofálja, mely jelzőben benne van a hála, becsülés, tisztelet és ragaszkodás személye iránt. Nevét kitörölhetetlenül megőrökítjük az utódok számára mélységes tiszteletéül, mint aki nemcsak feje, de jóságos vezére, útmutatója és pártfogója a nagykanizsai lpartestületnek. Szeretettel köszöntjük dr. bogáti Hajdu Gyula testületi ügyészt, aki több, mint 25 év óta a legnagyobb önzetlenséggel szolgálja a nagykanizsai iparosok ügyét.

A jubiláris ünnepségen különös melegséggel zárjuk Oket szivünkbe!

A nagykanizsai Ipartestület 50 éves jubileuma.

A nagykanizsai Ipartestület 50 éves jubileumát fényes keretek között 1936. év június 28-án üli meg a következő programmal:

28-án vasárnap:

- d. e. 9 órakor ünnepi szent mise a plébánián,
- $\frac{1}{2}$ 11 órakor díszközgyűlés a székház dísztermében.
- 3 órakor a tanonciskola rajzkiállítása,
- 6 órakor a Kádáripárosok Országos Egyesületének nagyválasztmányi ülése;

29-én hétfőn:

- 9 órakor szentmise a plébánia-templomban,
- $\frac{1}{2}$ 11 órakor a Magyar Kádármesterek Országos Egyesületének kongresszusa,
- 3 órakor a tanonciskola 50 éves jubilaris ünnepe és évváró ünnepélye.

Erről majd a 100 éves jubileum krónikása lesz hivatva megemlékezni.

Vajha a magyarok jószágos Istene meghallgatná az ötvenesztendőös Ipartestület tagjainak hő fohászát a mai napon: hogy a krónikás megírhatná, hogy rövidesen reá, hogy a nagykanizsai (megcsonkított

Zala vármegye) Ipartestület megünnepelte fennállásának félszázados jubileumát, a magyar iparosok kongresszusát a csáktornyai testület székházában tartotta meg és nagykanizsai iparosok munkáikat ismét Horvátország és Fiume piacaira szállítják, ahol nagy kelendőségnek örvendenek. És a tüzes barát Gasparich Márk szobra uralja egész Muraközt és áldás és jólét fakad a bevonult magyar impérium nyomán.

A nagykanizsai iparostanonciskola.

A nagykanizsai Ipartestület fennállásának ötvenéves jubileumával szoros jubileumi ünnepet ül a nagykanizsai szakirányú iparostanonciskola, amely ugyancsak ötvenéves fennállását üli az Ipartestülettel egyetemben. Az iparostanonciskola annyira összeforrott a nagykanizsai iparostábor, a nagykanizsai Ipartestület, az iparosság életével, hogy a krónikás hosszabb visszapillantásában végig kell hogy vezesse olvasóját az iparostanonciskolai oktatás nagykanizsai állomásain.

Nagykanizsa iparostanoncoktatásának alapjait már a Mária Terézia által kibocsátott Ratio Odu-cationis vetette meg, amennyiben kötelezte Nagykanizsa városát elemi (normalis) iskola felállítására. A város polgársága gyermekei érdekében meg is hozta az áldozatot. Mikor a gyermekek az elemi iskolát elvégezték, ismétlő iskola látogatására kötelezték. Már 1820-ban találkozunk vasárnapi ismétlő iskolával, amelybe az iparosinasok jártak. Az oktatás azonban akkor mindössze 1–2 órára szorítkozott csupán, félórát közismereti tárgyakra és félórát hit-tanra fordítottak. Rendszeres iparoktatás azonban csak 1846-ban kezdődött, amikor a helytartó-tanács rendeletére országosan megszervezték a vasárnapi tanodát, melynek bizonyítványa nélkül fel nem szabadítottak senkit.

Nagykanizsán egy ilyen tanoda az Eötvös-téren

fennállott gimnáziumban volt, amelynek ünnepélyes megnyitása 1852 május 1-én történt. Az ismétlő oktatás akkor már két évig tartott és az utolsó félórában az inasok tanítóik vezetésével minden vasárnap és ünnepnap a szentmisén vettek részt. Az inasok oktatását az elemi iskolai tanítók látták el, akik ezért a várostól külön díjazásban részesültek. Már ebben az időben a városi tanács az inasoktól fejenként 1'30 forintot szedett. Az iskolabajárás kötelezettsége oly szigorú volt, hogy a mulasztó inasokra 1868-ban már 1—10 forint büntetés járt.

Amikor a »Nemzeti iskolaház« (a mai polgári iskola) épülete megüresedett, az 1860/70-ben alapított községi elemi iskola ide került és az ugyanakkor létesült rendes vasárnapi iskola, ismétlő iskola (inasiskola) az Eötvös-téri gimnázium épületéből is ide került a város szívébe. Ekkor már nemcsak kötelezték az inasokat az ismétlő iskola látogatására, hanem annak szigorú ellenőrzését is foganatosították. Ezen időben az ismétlő-iskola két osztályból állott.

1879-ben az iskolát, a tankötelesek nagy számára való tekintettel, négy osztályúvá fejlesztették.

Sajnos, a mesterek nem nagy rokonszenvvel viseltettek az iskola iránt. Sőt! Ha be is iratták tanoncaikat az iskolába, az előadásokról a legtöbb esetben visszatartották őket. Az iskolaszék sokszor átirta a városi tanácshoz emiatt, de ez rendszerint eredménytelen maradt.

1882-ben azután a kormány foglalkozik a rendszeres iparoktatás kérdésével. Június 17-én Svastits Benő alispán jelentéstételre hívta fel a városi tanácsot aziránt, mily intézkedéseket tett eddig az iparostanoncok oktatását illetőleg. 1883 január 16-án az alispán a várost felhívta, hogy a miniszteri rendelet

értelmében alakítsa meg a helyi iparostanodai bizottságot. A képviselőtestület az iskolaszékre ruházta ezt a tisztséget, tekintettel, hogy a négy osztályu vasárnapi ismétlő-iskola felügyeletét az iskolaszék gyakorolta.

Az iskolaszék Babochay György polgármester elnöklete alatt meg is alakult.

1884-ben a XVII. t.-e. joghatályba lépte után a vasárnapi ismétlő-iskolák lassan-lassan az egész országban átalakultak alsófoku ipariskolákká.

1883. október 29-én az iparostanoneiskolai bizottság egy bizottságot küldött ki az iparostanoneiskola felállításának kidolgozására. 1886. évi január 29-én tartott iskolaszéki ülésen előterjesztett javaslatot az iskola felállítására egyhangúan elfogadták és kimondták, hogy 1886. szeptember 1-től két előkészítő és egy első osztályú iparostanoneiskolát megnyitja. Igazgatóul Tóth Istvánt, tanítókká Erdősi Bálint, Lisztner József és Schultz Károlyt választották meg.

1886/87: az iparostanoneiskola első éve! sok küzdelmekkel indult el az új intézmény. Az újszerűségnek nehézségein kellett átesnie. Maguk az iparosok voltak ismét (már akkor) akik nem támogatták saját intézményüket. A tanítók fáradhatatlan lelkes munkássága és ügyszeretete végül is megtermette gyümölcseit: megszerették az iparostanoneiskolát.

Az iskola szervezése körül nagy érdemeket szerzett Jagócsi Péterffy József főigazgató, miniszteri biztos, tanfelügyelő volt akkor dr. Ruzsicska Kálmán kir. tanácsos.

Az ipariskolai bizottság elnökei voltak:

1883–1896. Babochay György polgármester,

1896–1902. Grünhut Henrik terménykereskedő,

1902–1905. Weiser József gépgyáros,
 1905–1908. Josifovic Milivoj gépgyáros,
 1908–1925. Weisz Tivadar kereskedelmi

tanácsos,

1925–1930. Bazsó József kocsigyáros,

1930-tól Hoffmann Henrik kádármester, aki ezen tisztét a mai napig nagy melegséggel és egyszerűséggel tölti be.

A nagykanizsai iparostanonciskola fenntartója Nagykanizsa megyei város. Az iskola-alapító költségvetésében 1886-ban már 3 osztály, u. m.: két előkészítő és egy első-osztály fenntartására 1179.– forint szerepel. Az osztályok száma évről-évre nőtt és így a város hozzájárulása is növekedett. 1933-ban a személyi és dologi kiadások fedezésére 16.054.– P-t irányoztatott elő. A város áldozatkészége mindenkor nobilis módon nyilvánult meg a tanonciskolával szemben.

1900-ban az osztályok száma már hét (a téli előkészítő és egy téli osztály felállításával). 1908-ban már 12 osztály, 1910-ben 16 osztály, 1913/14-ben 17 osztályban 719 fő volt a tanoncok száma. 1914-ben a tantermek le lévén foglalva, a mesterek hadba vonultak: csak 470 fiú iratkozott be. A tanévet csak 1915. januárjában lehetett megnyitni.

Lassanként fokozódik azonban a tanulók létszáma. 1925/26-ban már 680 fiú, 242 leány iparostanuló jár az iskolába. Az iskolának megfelelő elhelyezkedése miatt sokat kellett küzdenie. Először a polgári iskola épületében, majd a volt gimnáziumban és a Rozgonyi-utcai iskola épületében nyer elhelyezést, ahol még ma is fennáll. Az önálló tanonciskolára vonatkozó törekvés a jubileumi időig: eredménytelen maradt.

A tanonciskola a lefolyt ötven év alatt fokozatosan fel lett szerelve fizikai, vegytani és technológiai felszerelésekkel, rajztáblákkal, szertárral, úgy, hogy ma már tekintélyes szerek és eszközeik vannak.

Az ipari munka- és rajzkiállítás évről-évre mindig nagyobb mennyiségben és szebbnél-szebb kivitelben lett megtartva, úgy, hogy nemcsak az iparosság, hanem a hatóság, a szakkörök is a legteljesebb elismerésüket fejezték ki mindenkor a tapasztalt munka fölött.

1928-ban kerületi rajzkiállítás volt Nagykanizsán, amelyen a zalaegerszegi, keszthelyi, tapolcai fiú- és leány-, a sümegi, zalaszentgróti, balatonfüredi, zalalövői, körmendi, csurgói, vasvári, marcalii és nagyatádi fiú-ipariskolák vettek részt. A tanügyi kormány, az iparoktatási főigazgatóság és a megyei tanfelügyelőség teljes elismerését fejezte ki az ifjak teljesítménye felett.

A nagykanizsai ipariskolai bizottság 1886-ban (június 9-én) kimondotta az iparostanonciskola megnyitását és megejtette a tanító választást. Igazgatóvá Tóth Istvánt választotta évi 150 forint fizetéssel. 1897-ben Venczel Rezső lesz az elhunyt Tóth örököse az igazgatói székben.

1900. március 29-én Poredus Antal óraadó tanítót választják meg igazgatóvá, aki 33 éven át kifejtett munkájával, ifjúságszeretetével, munkásságával és tudásával az iparostanonciskolát arra a színvonalra emelte, hogy ma országos neve van a kanizsai iskolának.

1900-ban megindult a rendszeres vallástanítás is az iskolában három hitoktatóval.

Mikor a világháború kitört, a tanítótság egy része hadbavonult. Akkor az itthonmaradottak telje-

sen díjtalanul helyettesítették kollégáikat. Az összeomlás, forradalom, kommunizmus, stb. alatt sem adminisztratív reform, sem szervezeti átalakítás nem volt. A vörösök igyekeztek az ifjak lelkéhez férkőzni, irataikkal, előadásaikkal: és vörös alapon megszervezni, ennek eredményét azonban a kellő adatok alapján, azoknak hiányában – nem sikerült megállapítani. A hazafias magyar tanítóság passzive viselkedett a vörös uralommal szemben, miért is minden tisztelet e helyen is részére!

A világháború kitörésétől kezdődően csökkent a tanoncok száma, később azonban, lassan, fokozatosan ismét emelkedett.

1913/14-ben a leánytanonciskolát szervezték meg, amikor elsőnek Kun René és Kenedy Erzsébet lett tanítónőnek megválasztva.

1925-ben a tantestület tagjainak száma a közismereti tárgyaknál 13, a rajzosztálynál 3, vannak ezenkívül szakrajz-oktatók is.

1930-ban tartották meg az első mesteri értekezletet az iparosok széleskörű bevonásával.

1932/33-ban Poredus Antal igazgató nyugalmába vonulása után Brauner Lajos elemi iskolai igazgatót bízták meg az igazgatói teendővel. Brauner Lajos szintén elsőrendű erőnek bizonyult. Meleg ifjúság-szeretet, pedagógiai tudás, helyes módszer és nagy ügyszeretet jellemzik tevékenységét.

1932. június 19-én Poredus Antal igazgatót ünnepélyes keretek között, a városi hatóságok, tanügybarátok, intézeti igazgatók és óriási számú közönség, szülők jelenlétében bucsuztatják nyugalmába vonulása alkalmával. Felejthetetlen volt Poredus igazgató bucsuztatása.

A tanoncoktatással foglalkozó sok tanítót, –

akik lelkes magyar és nemzetépítő munkásságukkal igyekeztek előmozdítani a magyar iparos tanoncoktatás ügyét, – képtelenség mind itt felsorolni.

A nagykanizsai iparostanonciskolai tanítói-kar, a hitoktatók olyan becsületes munkát, olyan odaadó, egész embert és lelkiséget kívánó tevékenységet fejtettek ki az évek folyamán, hogy olyan eredményt tudtak felmutatni, a tanoncoktatás, a kiképzés, a szellemi színvonal fejlesztése tekintetében, amely minden elismerést, hálát és köszönetet megérdemel. Magyar szívvel és magyar lélekkel dolgoztak, munkájukban tudatában lévén annak, hogy a magyar nemzet jövőjéért dolgoznak. A nagykanizsai iparos-ság, a nemzet hálája legyen a legszebb jutalmuk magyar építő-munkájukért!

A nagykanizsai iparostanonciskola tanulói az iskola megszervezése idején 1886-ban, majd később, több, mint egy évtizeden át, szellemi képességének nagyon szerény mértékével léptek az iparos pályára. A beiratkozottak száma évről-évre emelkedett ugyan, de háromnegyedrészüik csekély ismeretekkel bírt. Ha azonban figyelembe vesszük azt a körülményt, hogy Muraközből, Horvátországból, Ausztria egyes részeiből jöttek el Kanizsára, jobbára legszegényebb sorsu, árva, félárva és szinte elhagyatott fiúk: nincs min csodálkoznunk. Hiszen ezek az ifjak alig végezték el az elemi népiskola 3–4. osztályát, amikor a sors az ipari pályára sodorta őket. Azonban a magyar tanítóság hazafias munkája ezekből az ifjakkól, akik német, horvát, szlovén anyanyelvvel jöttek Nagykanizsára, mire tanonccéveik befejeződtek, magyar ifjakká nevelte, akik tisztán tudtak magyarul beszélni, magyarul érezni és akik itt második hazájukat lelték fel és később hasznos magyar állampolgárokká lettek.

Ezen a téren a nagykanizsai tanonciskola olyan kulturmunkát végzett, mit nem lehet eléggé méltatni és megbecsülni.

1933/34. tanévtől kezdődőleg az intézet igazgatója Ortutay Gyula állami tanító, akit kitűnő kvalitásai és széleskörű tudása predesztinálnak felelősségteljes állására.

A nagykanizsai iparosság régi terve: egy önálló iparostanonciskola és egy teljes hivatásu (önálló) igazgatóság érdekében indított ismételt mozgalom, közbenjárás, stb. nem vezetett eredményre, noha a minisztériumban komolyan foglalkoztak a kérdéssel. Anyagiak akadályozták meg a végrehajtást, illetve késleltetik a mozgalom realizálását. Az önálló hivatásu igazgatói állást illetőleg, a város megszervezte, a felügyeleti hatóság is hozzájárul az önálló álláshoz, azonban a minisztérium olyan feltételekhez kötötte, hogy Nagykanizsa megyei városnak nem volt módjában azokat akceptálni és az önálló igazgató kérdését le kellett venni egyelőre a napirendről.

1936-ban lejárt a tanítók 3 éves mandátuma. Újból választás alá kerülnek az iparostanonciskolai oktatók. Az az elv, minél több fiatal tanítónak elhelyezkedést, egzisztenciát biztosítani.

Ortutay Gyula igazgatóban a nagykanizsai szakirányu iparostanonciskola egy ritka pedagógiai érzékű, melegséggel párosult fegyelmező erővel, nagy tudással és felkészültséggel bíró gyakorlati pedagógust és nagyvonalu oktatót nyert, aki nemesak az iparosság és köreinek, hanem a szakkörök, a hatóságok és a város vezetősége legteljesebb bizalmát bírja.

1936. júniusában az intézet állapota a következő:
Felügyelő-bizottság: Elnök: Hoffmann Henrik,

alelnök: Samu Lajos, jegyző: Arató (Plander) Boldizsár, bizottsági tagok: Berény Árpád, Bojtor József, Dedovátz Béla, dr. Hegyi Lajos, Kertész Béla, Kováts Ferenc, Papp Oszkár, Székely Lajos, Ortutay Gyula.

Tanítók: Arató (Plander) Boldizsár, Balogh Margit, Béres János, Cseténé Müller Erzsébet, Fatér Mihály, Filó Ferenc, Horváth József, Iván József, Kemenesy István, Ketting Ferenc, Kürönya István, Litvay Endre, Mártincsevics Ferenc, Németh János, Németh Jenő, Noll József, Öváry József, Perlaki István, Sáfrán Mária, Sörlei Jenő, Tóth József, Vajda Izabella, Várossy Sándor. Hitoktatók: Dr. Horváth Athanáz szentferencrendi hittanár (katolikus), Arday Simon (izraelita), Horváth Olivér (evangelikus), Kádár Lajos (ref.)

Összesen a fiúiskolában van 354 tanuló, a leányoknál 124. Az intézetnek fennállása óta összesen 23.700 fiú- és 3300 leány-tanonc növendéke volt.

Fennállásának 50 éves jubileuma alkalmából a tanonciskola különösen nagyszabású rajz- és munka-kiállítással dokumentálja mai színvonalát és a nagykanizsai iparösszakmák fejlettségét.

Nagykanizsa büszke lehet az ő iparostanonciskolájára!

Zalavármegyei Ipartestületek Szövetsége.

Nagykanizsán az itteni ipartestület testéből született meg a Zalavármegyei Ipartestületek Szövetsége, Bazsó József nagykanizsai ipartestületi elnök idejében 1927-ben.

Ugyanis sok olyan gazdasági probléma volt, amit az egyenes ipartestület keretében nem lehetett megvalósítani, amelynél szükség volt az egész megye iparosait belevonni egy erőteljes táborba, gazdasági érdekeinek hathatós védelmére. Voltaképpen megyei iparosfrontnak is lehetett volna nevezni az életre való gondolatot, amit a válságos helyzet szült és testesített meg. Az alakulást Nagykanizsán mondták ki 1927-ben, míg az alakuló közgyűlés Zalaegerszegen a megyeházán történt, amikor is a megyei szövetség elnökéül Bazsó Józsefet választották meg. Itt állapították meg a szövetség székhelyét, ahol Zalaegerszeggel szemben az összes megyei ipartestületek Nagykanizsa mellett foglaltak állást. Elnök lett: Bazsó József (Nagykanizsa), társelnök: Jády Károly (Zalaegerszeg), alelnökök: Meizler Károly (Keszthely) és Eitner Jenő (Sümeg). 1928-ban Bazsó lemondott a megyei elnökségről. Utóda: Kiss Ernő, majd Samu Lajos lett.

Működése alatt a megyei szövetség nagyon hasznos tevékenységet fejtett ki, felrázta a zalai iparosságot letargiájából, fejlesztette öntudatát, egyéforrasztotta őket, gazdasági kérdésekben irányította

és mindent megtett, hogy szakmailag és megyeileg megszervezze őket. Nagyon sikeres és látogatott megyei gyűléseket tartott a szövetség Nagykanizsán, Keszthelyen, Tapolcán, Sümegen, Pacsán, Zalaszentgróton stb., amelyek valóban a zalai iparosság parlamentjei voltak.

1931-ben a nagykanizsai kapitányság – tekintettel, hogy az alapszabályokat nem hagyta jóvá a minisztérium más irányu elgondolás folytán – a törvényes formák illetve alakítások betartására hívta fel a megyei szövetség figyelmét, miért is a szövetség egyelőre beszüntette működését, míg a forma és keret kérdése nem nyer végleges megoldást.

1934-ben azután Samu Lajos elnök ismét életre keltette, de nem mint Zalavármegyei Ipartestületek Szövetségét, hanem mint az IPOSz (Ipartestületek Országos Szövetsége) zalamegyei fiók-szövetségét. Elnöke: Samu Lajos, az új fiók-szövetség eddig Keszthelyen és Zalaegerszegen tartott impozáns iparosnaggyűléseket.

A nagykanizsai Ipartestület jubiláris esztendejében az IPOSz zalavármegyei fiók-szövetsége új lendülettel és friss vérkeringéssel indul neki a zalai iparosság egységes frontjának fokozottabb erővel és intenzívebb módon való kiépítésének.

Ipartestületi Dalárda.

El sem tudjuk képzelni Nagykanizsát – Ipartestületi Dalárda nélkül. Nagykanizsa dalkultúrájában elsőrendű tényező, amely kitűnő megszervezettségével, pompás hanganyagával, nagyszerű vezetésével mindig a nagykanizsai dalosegyesületek élén haladt.

Teljesítményei nemcsak megyei, de országos viszonylatban is feltűnést keltenek és ahol eddig még dalosversenyen részt vett, győzelem koszoruzta Nagykanizsa város színeit. Mikor a napi munka után mások pihenni térnek, vagy a megérdemelt szórakozásból veszik ki részüket: a nagykanizsai Ipartestületi Dalárda tagjai összejönnek az Ipartestületben és sokszor a késő órákig gyakorolnak, próbálnak, fejlesztik tudásukat. Igazi áldozatos magyar lélekkel szolgálják a magyar dalkultusz nemes ügyét. A nagykanizsai iparostársadalom büszkesége az Ipartestületi Dalárda, amely megérdemli, hogy teljesen külön fejezetben emlékezzünk meg róla és örökítsük meg szép, nemzeti szellemű kultur munkáját.

A nagykanizsai Ipartestületi Dalárdát Ofenbeck Vilmos nagykanizsai könyvkötőmester kezdeményezésére Samu József ipartestületi elnök 1913. év március havában alapította. Az alakulásán részt vettek: Szakasics Károly, Sáfrán Ferenc, Kumanovics Pál, Bilik Ferenc, Megyimorecz Tamás, Munkácsy József, Fabick Tivadar. Ofenbeck Vilmosnak szivügye volt a dalárda és minden, ami vele összefüg-

gésben állott. Samu József elnök nagy és meleg szívé mecénása volt a dalárdának, aki annak fontosságától áthatva, teljes erővel igyekezett azt kiépíteni. Ofenbeck Vilmos a dalárda megszervezésére felkérte Büchler Mór, aki valóban minden emberileg lehető elkövetett, hogy az alapítók szándékainak megfelelően olyan iparos dalárdát szervezzen és fejlesszen, amely méltó a nagykanizsai iparostáborhoz és színvonalához. Büchler Mór zenei tudása, szakavatottsága, fáradhatatlan agilitása révén csakhamar egy 30 főből álló dalárdát toborzott össze, melyre rövidesen felfigyeltek. Első szereplése a dalárdának Samu József ipartestületi elnök névnapja alkalmával tiszteletére rendezett szerenád volt, amikor az egész város beszélt kitűnő premiérjéről.

A bekövetkezett világháború alatt a tagok nagyrésze hadbavonult és így a dalárda nem tudott nagyobb tevékenységet kifejtetni. Az őszirózsás forradalom, az utána következő kommunista uralom alatti időkben a dalárda nem működött.

1922-ben kezdett ismét kissé talpra állani és a Nagykanizsán megrendezett dalosversenyen résztvenni. Érdeemes szerepléseért megkapta Nagykanizsa város szép vándordíját.

1922. a fejlődés éve volt. A feljegyzések szerint az Ipartestületi Dalárda élete, tevékenysége a továbbiakban dióhéjban a következőkép tevődik össze:

1925-ben belépett az Országos Magyar Dalos-szövetségbe.

1925-ben a dalárda a Sopronban rendezett országos dalosversenyen vett részt és itt szép sikerrel szerepelt.

1926-ban a dalárda értékes díjat nyert előadásával a vármegyei dalosversenyen Zalaegerszegen.

Ugyan ebben az évben tartotta nagy zászlószentelési ünnepélyét féuyes keretek között. A zászlóanyai tisztet Bazsó Józsefné töltötte be.

1926-ban a pécsi dalosünnepen elsőrendű teljesítményéért a „Tinódy“-szobrot hozza haza.

1927-ben Büchler Mór karnagy megvált a dalárdától. Hivatása annyira igénybe vette idejét, hogy nem szentelhette többé idejét a magyar dal-kultúrának. Távozó karnagyát a dalárda a Koronában meleg ünnepség keretében búcsuztatta, amelyen ott voltak a városi közélet jelesei, élén a polgármesterrel. Büchler babérkoszorút kapott dalártestvéreitől, míg feleségének pompás virágcsokorral kedveskedtek.

Büchler Mór karnagy neve aranybetűkkel van bevésve a dalárda analeseibe. Tevékenysége, önzetlen fáradozása teremtette meg azt a szilárd bázist a dalárda számára, azzal a felkészültséggel és fundamentummal, amely az első nagykanizsai dalárdává fejlesztette.

1927-ben Vannay János a Városi Zeneiskola igazgatója, zeneszerző – vette át a dalárda vezetését. Vannay nagy szakavatottsággal, mély tudással igyekezett a dalárda színvonalát emelni és kiépíteni. Vezetése alatt a dalárda résztvett a Kaposváron rendezett dunántúli dalosversenyen, ahol ismét diadalra vitte Nagykanizsa város színeit. Értékes díjat nyert szerepléséért és teljesítményéért.

1928-ban a Nagykanizsán rendezett vármegyei dalosversenyen emlékserleget nyert. Vannay igazgató meleg szeretettel foglalkozott az lpartestületi Dalárdával. Érdemeiért hála, köszönet!

1928-tól 1932-ig Iványi József volt a dalárda ügyvezető elnöke. Iványinak nagy érdemei vannak

a dalárdának a háború utáni újból való megszervezésében és fejlesztésében. Fáradhatatlan, lelkes és ügybuzgó iparos-dalos volt mindenkor.

1930-ban január havában Parti Lajos polgári fiúiskolai tanár vette át a dalárda vezetését, aki karnagysága alatt fáradhatatlan tevékenységgel, bámulatos ügyszeretettel és odaadással dolgozott a magyar ügyért.

1930-tól Viola Lajos titkára a dalárdának. Viola Lajos lelkét-szívét vitte bele a magyar dalügybe és rajongással szolgálta a magyar dal kultuszát az iparosdalárda táborában.

1932-ben Parti karnagy alatt résztvesz a dalárda a budapesti országos ipartestületi dalosversenyen és a nagykanizsai Ipartestületi Dalárda olyan sikerrel szerepelt, hogy 18 versenyző közül a könnyű műdal-esoportban a III-ik díjat nyerte: a budapesti Kereskedelmi és Iparkamara díját, egy művészi kivitelű nagy serleget.

1932-ben Keszthelyen a válogató versenyen a dalárda a második díjat nyerte.

1933-ban résztvett a dalárda a budapesti országos dalosversenyen és sördalosversenyen Parti Lajos karnagysága alatt, mikor az első díjat nyerte. Akkor nyerte meg Dréhertől a 600 liter sört és 200.— pengőt és egy értékes, művészi kivitelű szinezüst serleget.

Az Ipartestület elnöki szobájában levő szekrény telve van díjakkal, babérkoszorúkkal, dísz-szalagokkal, amik mind a dalárda kvalitását és eddigi szereplését hirdetik.

Nagy mecénása volt a dalárdának Bazsó József kocsigyáros, az Ipartestület volt elnöke, aki tíz évi elnöksége alatt atyai jóindulattal, nagy áldozatkész-

séggel és nobilis bőkezűséggel pártolta, támogatta és segítette a dalárdát. Szív-gyermeke volt Bazsó Józsefnek az Ipartestületi Dalárda, aki páratlan munkásságával nagyban hozzájárult színvonalának emeléséhez és általános fejlesztéséhez. Bazsó József megbecsülhetetlen érdemeket szerzett a dalárda körül. Neve méltóan foglal helyet aranybetűkkel a dalárda analesiben.

1933 év őszén Ketting Ferenc polgári fiúiskolai tanár, a nagykanizsai zene- és dalkultúra úttörője, került a dalárdához mint karnagy. Ketting tanár-karnagy legfőbb gondját képezte, hogy a dalosok nemcsak gyakorlatilag, hanem elméletileg is kellőleg kiképeztessenek. Ketting személyében igen sokat nyert a dalárda.

1934-ben a pécsi országos iparos-dalosversenyen a könnyű műdal-csoportban az első A) díjat nyerte a dalárda, ezzel megelőzván több jóhírnevű székesfővárosi dalárdát. Ez alkalommal a nagykanizsai Ipartestületi Dalárda – mint az első díj nyertese – a rádióban is énekelt. Egy félméternyi magas ezüst serleget nyert. Pécs város közönségének díját hozta haza.

Márkus Károly, a dalárda lelkes elnöke nagy elfoglaltsága miatt megváltik elnöki tisztétől, ami nagy veszteséget jelent a dalárdának, mert Márkus elnök nagy lelkesedéssel viselte szíven a dalárda ügyét.

1935-ben új éra és ezzel új fázisa kezdődik a nagykanizsai Ipartestületi Dalárdának. Ekkor választják meg óriási lelkesedéssel és meleg szeretettel a nagykanizsai iparostábor rajongva szeretett atyai mentorát, dr. Hegyi Lajos polgármesterhelyettesfőjegyző, iparbiztost a dalárda elnökévé, míg Samu

Lajos ipartestületi elnök továbbra is a dalárda élén marad.

Dr. Hegyi Lajos polgármesterhelyettes-főjegyző személyében a dalárda egy olyan vezérhez jutott, aki az édesatya szerepét töltötte be eddig az iparosság nagy családjában, akitől az iparos-dalárda még nagyon sokat vár. Samu Lajos ipartestületi elnök, a magyar dal lánglelkű barátja és pártfogója, nagy gondossággal, készséggel és egyszerűséggel szolgálja az iparos-dalárda ügyét. Dr. Hegyi és Samu elnök vezetése alatt az Ipartestületi Dalárda aranykorát éli.

1936-ban feloszlatják az Országos Dalosszövetséget, a nagykanizsai daloskerület is újjá alakul.

1936-ban július havában az Ipartestületi Dalárda résztvesz a Szombathelyen megtartott országos dalosversenyen.

A nagykanizsai Ipartestületi Dalárda nemcsak Nagykanizsa város, de Zalavármegye és Dunántúl dalosainak büszkesége!

Mikor e sorokat írjuk: az Ipartestület 50 éves jubileuma alkalmából — a nagykanizsai Ipartestületi Dalárda tisztikara a következő:

Díszelnök dr. Krátky István polgármester, elnök dr. Hegyi Lajos polgármesterhelyettes-főjegyző, ügyvezető elnök Samu Lajos ipartestületi elnök, főtitkár Kaufmann Jenő, titkár Viola Lajos.

A dísztagok sorában ott látjuk dr. Tholway Zsigmond m. kir. posta-távirda igazgatót, Barbarits Lajost, a Dalos Szövetség főtitkárát, stb.

Nem szabad megfeledkeznünk azokról, akik tevékenységükkel, munkásságukkal különösképen kitűntek és a dalárdának értékes szolgálatot tettek. Megyimorecz Tamás, a dalárda régi pénztárnoka, aki sokszor anyagi áldozatokkal segítette, aki anyagi

téren való gondoskodásában és ügyszeretében odáig ment, hogy dalostestvérei megható gondoskodásáért a »skót« melléknévvel ruházták fel. Valóban minden elismerésre méltó. Sáfrán Ferenc kereskedő különösképp érdemes a megkülönböztetett tiszteletre érdemei jutalmául.

Amennyire sikerült feljegyezni a jegyzőkönyvekből és egyéb adatokból, 40 évi dalosmunkáságáért Kumánovics Pál aranyérmét, 30 éves dalárságáért Munkácsy József és Iványi József ezüstérmét, 20 éves dalárságáért Megyimorecz Tamás, Fabick Tivadar, Sáfrán Ferenc, Szakasits Károly bronzérmét kapott. A tíz éves dalárságért többek között díszoklevelet kaptak: Csonkás József, Marton István, Tézer Antal, Törő József, Zákonyi Nándor, Mutter Henrik, Kovács József, Léder József stb. stb.

Hisszük, hogy a magyarok jóságos Ura megengedi, hogy a nagykanizsai lpartestületi Dalárda is ott lesz azok között, akik a magyar impérium bevonulásával Muraköz földjén intonálják a magyar Tedeumot...

A nagykanizsai Iparoskör.

A nagykanizsai Iparoskör gondolatának szülőapja Samu Lajos ipartestületi elnök, aki ismételten komolyan foglalkozott a kérdéssel, hogy a nagykanizsai Ipartestület mellett egy klubszerű egyesülést (kört) alapítson, ahol a napi munka fáradalmi után a kanizsai iparos-család minden tagja felüdülhet, elszórakozhat, szellemi színvonalát fejlesztheti, kulturális törekvéseit ápolhatja. Mely igazi otthona lenne a hivatalos Ipartestület mellett az iparosnak és kézművesnek. Sok előzetes értekezés, tárgyalás és eszmecsere után végül 1933. évi május 22-én összeült egy százasbizottság Kiss Ernő akkori ipartestületi elnök elnöklete alatt, melyen Samu Lajos alelnök kifejtette egy Iparoskör megalakításának szükségességét és célját az iparosság életében. Nemsokára rá azután június 1-én megtartották az alakuló közgyűlést szép ünnepi keretek között, amelyen résztvett dr. Krátky István polgármester és dr. Hegyi Lajos polgármesterhelyettes-főjegyző is. Samu Lajos kifejtette, miért van oly nagy szükség egy megfelelő iparoskör megalakítására Nagykanizsán. Hogy az iparosság otthonot találjon benne és dolgozzon egy szebb jövő érdekében. A közgyűlés kimondotta az Iparoskör megalakulását és a következő ideiglenes tisztikart választotta meg:

Elnök: Márkus Károly, alelnökök: Hoffmann Henrik, Frank Jenő, dr. Schichtanz István, Tibolt

Lajos, jegyző: Platzkó Kálmán, titkár: Wágner Jenő, Halász Sándor, háznagy: Kiss István, Baron Ferenc, Quittner Artur, Schnitzer Géza, számvizsgálók: Schless László, Perényi Andor, Zsoldos Gyula, vizsgálmi bizottsági elnök: Szabó István, alelnök: Pálcsics Ferenc, Horváth Géza, könyvtárnok: Molnár Gyula, Meskó Ferenc, ellenőrök: Varga Nándor és Kováts Antal, valamint egy 45 rendes- és 12 pótagyból álló választmány. Márkus elnökért küldöttség ment, aki átvette az elnöklést és programot adott. Samu Lajos az egész iparosság nevében meleg szeretettel köszöntötte az Iparoskör első elnökét, aki választában az iparosbékét hangsúlyozta. Ügyész lett dr. Vit Ferenc. Az alakulásnál mintegy 500 tag sorakozott az Iparoskör zászlaja alá.

Rövidesen az Iparoskör átvette az Ipartestület könyvtárát, amely mintegy 700 kötetből állott és amit hónapok folyamán az Iparoskör 1936-ig több mint 1300 kötetre fejlesztett újabb beszerzéseivel. Az iparoskönyvtárt a tagok nagyon megkedvelték és élénken használják. Gondot fordított a Kör az új műveknek kiválogatásánál, hogy csakis valódi értékek kerüljenek a könyvtárba az iparosság használatára.

1933 év november 26-án az Iparoskör helyiségeit ünnepi fénnel felszentelték, amit Csóthy Géza murakereszturi apát, pápai prelátnak végzett nagy egyházi díszszel és pompával a város előkelőségeinek jelenlétében. Igazi nagyszabású családi ünnepe volt ez a nagykanizsai iparos-tábornak és mindenkinek, aki csak közel érzi magát a derék nagykanizsai iparos-családhoz.

A várost dr. Hegyi Lajos polgármesterhelyettes-főjegyző, a soproni kereskedelmi és iparkamarát Székely Géza elnök, az IPOK-ot dr. Lippay István

igazgató képviselte. Az ünnepi szentmise után, amit Csóthy prelátus végzett, kezdődött a házszentelés. Csóthy prelátus ragyogó ékesszólású egyházszónoklatában rámutatott az iparosotthon nagy jelentőségére és békességre, egységre hívta fel az iparosságot. A díszgyűlésen Samu Lajos elnök rámutatott a nagykanizsai iparosság nagy feladataira a határváros Nagykanizsán. Dr. Hegyi Lajos főjegyző nagyvonalú ünnepi beszédében kifejtette, hogy a régi Polgári Egyletben is az iparosság vitte a domináns szerepet, ők tették naggyá a Polgári Egyletet. Kivánta, hogy az új felszentelt házban boldog otthonra leljen a nagykanizsai küzdő iparosság. Dr. Lippay István igazgató beszédében hangsúlyozta, hogy mindenkor hazafias szellem uralkodjék ebben az otthonban, mert csak ez tud kitermelni olyan iparosságot, mint a kassai ipartestület, amely a megszálló csehek magyarfalása ellen bátor szóval óvást emelt. Székely Géza a kamara üdvözetét tolmácsolta. Majd az ünnepély Márkus Károly záróbeszédével ért véget, amelynek szép keretet kölcsönzött az Ipartestületi Dalárda szereplése.

December 4-én a választmány dr. Krátky István polgármestert, dr. Hegyi Lajos főjegyző-iparbiztost, Csóthy Géza pápai prelátust a kör tiszteletbeli tagjaivá választotta.

1934 január 14-én lefolyt közgyűlés elfogadta a helyesbített alapszabályokat. Február 14-én Kiss István háznagy – akinek sok érdemei vannak a kör fejlesztése körül – lemondott, majd utána Baron Ferenc háznagy is követte, aki szintén hervadhatatlan érdemeket szerzett az Iparoskör megalakítása körül.

1934. évi április 15-i közgyűlés volt az első

rendes évi közgyűlés amelyen ismét Márkus Károly lett az elnök, Frank Jenő, Makoviezky Gyula, Papp Oszkár, Tibolt Lajos az alelnökök, Platzkó Kálmán jegyző. Halász Sándor és Szakállos Tibor titkárok, Zsoldos Gyula pénztáros, Czvetkó Gyula, Sehnitzer Géza, Kiss István, Varga Nándor háznagyok, Sehless László, Perényi Andor, Belső János számvizsgálók, Szabó Zsigmond és Lőbl Béla könyvtárosok, vigalmi bizottsági elnök: Szabó István, alelnök: Pálesies Ferenc, Horváth Géza, ellenőrök: Fülöp Albert, Kováts Antal, azonkívül 45 rendes és 10 pót választmányi tagot választottak.

Június 4-i választmányi ülésen Márkus Károly elnök lemond. A július 9-i ülés a megüresedett elnöki tisztelet Samu Lajosra ruházza át. Samut nagy lelkesedéssel ünnepelték ebből az alkalomból. Alelnök: Kertész Béla építészmérnök, jegyző: Liditt Imre, titkár: Szálinger József, háznagy: Lőbl Béla, Gyarmati György, Rátkai László. Pénztárnok: Pichler József, könyvtáros: Bród Ignác, a választmány a Kör irodalmunkáinak elvégzésével Supka Béla nyug. jegyzőt bizza meg.

1935. március 11-i évi közgyűlésen dr. Krátky István polgármester és dr. Hegyi Lajos főjegyző is jelen volt. Ugyanis az utóbbi időben a Körben is lábra kapott az ismert iparos-betegség: a testvérviszály. A közgyűlésnek sikerült a békét helyrehozni és a további békés fejlődést biztosítani.

A múlt évi zárszámadás 11.073.— P bevétel és 10.793.— P kiadást tüntet fel, az 1935. évi költség-előirányzat 9.826.— P.

Hogy a béke intézményesen is biztosítható, kimondották, hogy az Ipartestület mindenkori elnöke,

együttal hivatalból elnöke az Iparoskörnek is és melléje egy ügyvezető elnököt választ.

Elnök lett: Samu Lajos ipartestületi elnök, ügyvezető elnök: Papp Oszkár, alelnökök: Makoviczky Gyula, Tibolt Lajos és Kertész Béla, jegyző: Gábor József, titkár: Szálinger József, háznagyok: Háhn Károly, Gyarmati György, Lőbl Béla, Varga Nándor, pénztárnok: Piehler József, könyvtáros: Bród Ignác.

Választmányi tagok 3 évre: Rátkai László, Kiss Vince, Cocek Imre, Heffer József, Horváth Mihály, Kollarits Géza, Várossy Gyula, Gerő Soma, Hetey Imre, Simonkovics Bálint, Berény Árpád, Lung Ádám, Stern Kálmán, Halász Imre, Magasházi József. Póttagok: Csonkás József, Kedmenecz Jenő, Weinberger Lajos, Dervarics József, König Sándor, Puska Ferenc, Hajmássy Lajos, Quittner Ármin, Steger János, Kindlovits István.

Számvizsgáló bizottsági tagok 1 évre: Belső János, Perényi Andor, Schless László, póttag egy évre: Hoffmann Antal.

Samu elnöknek rövidesen már módjában van jelenteni, hogy az összes tartozásokat kifizette és jórészt a befektetéseket is.

1936 márciusi kimutatás szerint a körnek 254 rendes és 256 póttagja van. Az 1936 évi költségvetés 10.250 pengő.

Tisztikar 1 évre: háznagy Lőbl Béla, vigalmi alelnök Fenyvesi György. Választmányi rendes tagok 3 évre: Baron Ferenc, Balogh Károly, Czvetkó Gyula Hoffmann Antal, Hoffmann Henrik, Kiss István, Lukácsy Gyula, Márkus Károly, Molnár Gyula, Pahocsa József, Pálcsics Ferenc, Szloboda József, Zollner Ferenc, Zsoldos Gyula, Zweig Imre. Választmányi póttagok 1 évre: Gottreich Antal, Prucker János,

vitéz Csákányi Károly, Horváth József borbély, Takács István női szabó, Leidl Gyula, ifj. Vékásy Károly, Joós Ferenc bognár, Deutsch László, Baán Lajos. Számvizsgáló bizottság 1 évre: rendes tagok: Meskó Ferenc, Belső János, Joó Imre, póttag: Kránitz István.

A tagok létszáma június havában 600 fő.

A vezetőség dicséretre méltó munkát fejt ki s hatalmas kulturális programot dolgozott ki, amit az ősz folyamán kíván megvalósítani.

Iparos Önsegélyző Szövetkezet.

Az iparosság mindenkori nagy kérdése: a megfelelő forgótőke, vagy hitel hiánya, amely nemcsak az üzletmenetre hat bénítólag, hanem a szombati bérkifizetéseket, a nyersanyag beszerzését, az utánvételes csomagok kiváltását, közszállításoknál a bánatpénz letételét problémává teszi. A kormány kisipari hitele kétségkívül segítség (mondjuk ki őszintén: segély, sokaknál adomány, igazi „vизbőlmentés“, amit az is bizonyít, hogy olyan nehezen tudják visszafizetni még ezt a kis összeget is) – de nem megoldás. Nem komoly segítség. Szükség van egy olyan intézményre, amelyre a kisiparos, a kézműves mindenkor számíthat, ha megszorul. Ha szüksége van rá. És pedig oly kedvező keretek között, amely lehetővé teszi számára annak igénybe vételét. Ezt a célt szolgálja a nagykanizsai Iparos Önsegélyző Hitelszövetkezet, amely három éves társulás (évtársulat) heti 1 pengőtől 20 pengőig való befizetés (üzletrészjegyzés) mellett a legideálisabb és leggyakorlatiasabb módon oldja meg a kisipari hitel kérdését. Ha a nagykanizsai iparos pénz dolgában meg van szorulva – az Önsegélyző Hitelszövetkezet néhány órán belül rendelkezésére áll, segítségére siet, hóna alá nyúl, leveszi súlyos gondját: a legelőnyösebb visszafizetési feltételek mellett.

A gondolatot felszínre vetik és erősen propagálják Szepesi Imre, Schnitzer Géza és Gerő Soma,

akik több ízben is szóvá teszik az előjárósági üléseken. Schnitzer Géza megbízást is kap az előjáróságtól a gondolat megszervezésére és előkészítésére és már 1930. év augusztusában megalakul formálisan is az Önszegélyző Hitelszövetkezet. Kiss Ernő elnöklete alatt összeül az intézőbizottság: Kiss Ernő, Samu Lajos, Hoffmann Henrik, Szepesi Imre, Schnitzer Géza, Gerő Soma, Samu József, Stern Miksa, Bazsó Sándor, Papp Oszkár, Horváth Béla és lefektetik az elveket: 3 év tartamu évtársulat, egy üzletrész után heti 1 pengőt kell befizetni, stb. Cégjegyzők: Hoffmann Henrik, Szepesi Imre, később Schnitzer Géza lett, pénztáros: Pilezer Albert.

Az iparosság – régi szokásához híven – eleinte húzódozik az új intézménytől, bizonyos idegenkedéssel fogadja, amit nem lehet rossz néven venni, hiszen annyit csalódott már az iparosság mindenben. De csakhamar felismeri annak jelentőségét és kihatását és lassan, fokozatosan kiépül, fejlődik és köztudatba megy át: van a nagykanizsai iparosságnak egy intézménye, amely megbecsülhetetlen, amely egészen az övé, amelyre mindenkor bizton számíthat, ha bajban van: és ez az Iparos Önszegélyző Hitelszövetkezet. Első elnöke Kiss Ernő, az Ipartestület akkori lelkes elnöke.

Az 1931. július 19-én megtartott első közgyűlés megállapítja, hogy a rövid pár hónap alatt 92 fizetéses tagja van 235 üzletrésszel. A jelentés 14.181. – P üzletrész tőkéről számol be, mely 640. – P kamatot eredményezett. Az első nyeresége 483. – pengő!

A közgyűlés jegyzőkönyvi köszönetet szavaz Schnitzer Géza és Szepesi Imre alapítóknak. Samu Lajos minden igyekezetével azon van, hogy egy hatalmas iparos segélyszövetkezetet fejlesszen ki

belőle. Minden jelenség, a beszélő számok mind azt mutatják, hogy a helyes úton van.

Mind többen veszik igénybe a szövetkezet szolgálatát. Az iparosság belátja, hogy ez egészen az ő intézménye. Későbbben Kiss Ernő és Samu Lajos lemondanak az elnökségről és helyükre elnöknek Hoffmann Henriket, alelnöknek Dukász Ferencet választják.

1932. július 31-i közgyűlésen Samu Lajos elnököl. A beterjesztett két esztendei működés eredményeként a szövetkezet vagyonszáma 26.664. – Pösszvagyon jelent. Üzletrésztőke 24.515. – P, tartalékalap 1500 P és nyereség 649 P.

1933. augusztus 13-i közgyűlés ügyvezető elnöké Dukász Ferencet választja, alelnökké Gerő Somát, intézőbizottsági tagokká Kránitz Istvánt, Schless Lászlót, Rein Andort.

A Hitelszövetkezet fejlődését legjobban az üzletrésztőke emelkedése bizonyítja.

1933. év december 31-én 15.694. –

1934. év december 31-én 19.451. –

1935. év december 31-én 25.996. –

az üzletrésztőke állománya. Ezen betétállomány módot adott arra, hogy minél többen nyerhették kölcsönigényük kielégítését.

1933-ban 12.030. –

1934-ben 8.970. –

1935-ben 19.199. –

pengő volt a kikölcsönzött tőke.

Ha felemlítjük, hogy ezen kölcsönösszegek jobbára 100–200 pengős tételekben kerültek kiutalásra, akkor kellően értékelni tudjuk, mit jelentenek a fenti számok.

Így tette lehetővé a Hitelszövetkezet megfelelő hitel nyújtásával munkák vállalását, nyersanyagok nagyobb tételekben való beszerzését, bevégzett mun-

kákra való hiteladást, stb. és ezáltal teljes mértékben megfelelt rendeltetésének.

A Hitelszövetkezet pénztári forgalma volt
 1933. évben 32.275. – P bevétel, 33.802. – P kiadás,
 1934. évben 31.155. – P bevétel, 30.905. – P kiadás,
 1935. évben 37.728. – P bevétel, 38.090. – P kiadás.

A tagok számának állandó növekedését bizonyítja, hogy míg 1933-ban összesen 100 tagja volt, addig már 1934-ben 130, 1935-ben 150 és 1936. év közepén, – vagyis az lpartestület jubileumán – már közel a 200-hoz áll. Ezek tények, amelyek minden dicséretnél szebben és hangosabban beszélnek arról a csendes, zajtalan munkáról, amit az lparos Önszegélyző Hitelszövetkezet Nagykanizsán kifejt, országos példát és útmutatást adván: »Segíts magadon és a jó lsten is megsegít!...«

Az 1936. év a nagyfokú¹ fejlődés, az erőteljes lendület, az intenzív kiépítés éve, mely az összes eddigi eredményeket felül fogja mulni.

A nagykanizsai lpartestületnek nincs szüksége arra, hogy beszéltessen magáról és zajtalan, bengálitűztől mentes munkáját ismertesse. A nagykanizsai lpartestület elnökségének munkáját az eredmények és számoszlopok jelzik.

Dokumentálják, hogy emberfeletti munkát végez, hogy minden törekvése, célkitűzése, munkaprogramja: az egyetemes iparosérdekeket szolgálja. Hogy méltó az iparostábor bizalmára és szeretetére.

Az Önszegélyző Hitelszövetkezettel országos példát állított a nagykanizsai lpartestület, amit minden testvér-testületnek követnie kell tagjainak jól felfogott érdekében.

A Hitelszövetkezet jelenlegi elnöke Papp Oszkár, aki Samu Lajos elnökkel minden elismerésre méltó munkát fejt ki.

Z á r s z ó .

Írta *Samu Lajos*, a nagykanizsai ipartestület elnöke.

Ma, amikor a magyar nemzeti tragédiát: a trianoni magyar életet éljük, városunk kézműves-kisiparossága kálváriás útján megáll néhány pillanatra. Visszatekint a multba, hogy félszázad történelmi tényén okuljon és megedzetten, rendíthetetlen magyar hittel és törhetetlen élniakarással tekintsen a magyar jövő felé.

Történelmi távlatból vizsgálva ezt a küzdelmes ötven esztendő, megállapítható, hogy ez a kor igen változatos időket fogott át. A magyar közgazdaságnak, a magyar életnek küzdelmei, nehéz megpróbáltatásai tükröződnek abból vissza.

Az elmúlt félszázad története élénken illusztrálja, hogy ipartestületünk nemcsak törvényszabta feladatkörét töltötte be, hanem a gazdasági élet ütőerén tartva kezét, a kézműves-kisiparostársadalom érdekeinek mindenkoron szószólója, megalkuvás nélküli harcosa volt. Kötelességszerűen kezdeményezett és támogatott minden olyan ipari megmozdulást, amely a kisiparosság egyetemes érdekeit szolgálta.

Amikor mindezeket jóleső érzéssel, önérettel állapítjuk meg ipartestületünk 50 éves történetének határkövénel, hálánknak és elismerésünknek zászlóját kell meghajtanunk e helyen is mindazok előtt, akik az ipartestület érdekében áldozatos lélekkel munkál-

kodtak és előkészítették azt, hogy új utakon: a fejlődés útján indulhassunk célkitűzéseink felé. Különösképpen hálás köszönetünket fejezzük ki ama „névtelen katonáknak“, akiknek munkája, testvéri összefogása és mindenekfelett álló áldozatkészsége ezen utat járhatóvá tette.

Ipartestületünk félszázados történetének kincsházából a rendelkezésemre álló hely szüke miatt csupán két tanulságot akarok felemlíteni és az elkövetkezendő időkre a kézműves-kisiparosság figyelmébe ajánlani.

Öt évtized története ékes tanubizonyságát szolgáltatva annak, hogy ha a felelős tényezők a szó legigazibb értelmében megértéssel, együttérzéssel és szeretettel karolják fel ennek a nemzeti szempontból felbecsülhetetlen értéket képviselő társadalomnak ügyeit, úgy igenis a kisiparosság sorsán lehet segíteni, szörnyű megpróbáltatásainak napjait elviselhetőbbé tenni. Szembetűnően megerősíti ezt a mai kormányzati rendszer, amely néhány esztendő alatt évtizedes mulasztások egész sorozatát tette jóvá és az iparoskivánságok egyrészét (reméljük a többit is!!) teljesítette, amelynek érdekében évtizedek óta hasztalanul deputációzott, kongresszusozott, hasztalanul rendelt el népszavazásokat és hasztalanul terjesztette fel a memorandumok halmazát. Óh mennyi energiát pazaroltattak el a magyar kisiparossággal és főleg mily sok áldozata, gazdasági halottja van ennek az évtizedes mulasztásnak, konok nemtörődömségnek, vállveregető politikának!

Hol tartana az ország kézművesiparossága, ha mindez a gondoskodás „in illo tempore“ jött volna, amikor annak gazdasági, azaz pénzügyi előfeltételei is bőségesen biztosítva voltak?

A második tanulság, amit soha szem elől tévesztenünk nem lehet, az, hogy a kisiparosság csak céltudatos programmal, áldozatkészséggel párosult kitartó munkával és a minden akadályt legyőző összetartás, testvéri összefogás, tehát egység jegyében juthat közelebb problémáinak megoldásához. A külön utakon való járkálás, a turáni átok, a történelem fájdalmas tanuságtétele szerint csak katasztrófák előidézője lehet. „Concordia parvae rescrecunt, discordia maximae dilabuntur.“ Egyetértéssel kis dolgokból nagyot alkothatunk, míg egyenetlenkedéssel a nagy dolgokat is szétrobbanthatjuk.

Az iparosság életében is a széthúzás eredményezte, hogy küzdelme gyakran eredménytelen, szava súlytalan maradt. Tudatában kell lennünk ama igazságnak, hogy a kézműves-kisiparosságban rejlő szétszórt erőknek összefogása súlyt jelent, amely a leghasznosabb társadalmi, nemzeti munka szolgálatába állítható.

Félszázad tapasztalatait, igazságait utravalóul visszük magunkkal és az elkövetkezendő ötven esztendő küszöbét »Ora et labora« gondolatában lépjük át. Igen! A súlyos megpróbáltatások nehéz napjait szenvedő, megtépázott magyar kézműves-kisiparos társadalom imádkozik, de dolgozni is akar a magyar feltámasztására.

GUTENBERG ÉS DÉLZALAI NYOMDA
NAGYKANIZSA

68645